

Kas dedasi pasaulyje?

Daugiau kaip dvejus metylėjęs, prabilo Stalinas per "Pravdą" pareikšdamas savo pažiūras į tarptautinės politikos klausimus.

Pareiškimai privertė susimąstyti pačius didžiausius optimistus, dar turėjusius vilties, kad su Maskva galima susikalbėti.

Stalinas sako, kad vienintelė valstybė, kuri po karo tikrai paleido kariuomenę ir nusiginglavo yra tik... sovietai. Jungtinių Tautų Organizacija esanti imperialistiniams karams vesti įrankis. Korėjoje taika gali grįžti tik tada, kai JTO priims Kinijos valdovų pareikštas sąlygas. Kitaip JTO kariuomenės likimas ten bus liūdnas. JTO Korėjoje karą tikrai pralaimėsianti kadangi kareiviai nenorį kariauti, nematą dėl ko jie kariauja. Visuotinio karo dar būtų galima išvengti, jei Amerika, Anglija ir Prancūzija jo nekurstytų, siekdamos sudaryt daugiau uždarbių kapitalui. Sovietai ir toliau vesią taikos politiką.

Tokia yra, trumpai perduodant, naujausioji Stalino "dainelė", kuri ištikrųjų jau senai pažįstama.

Visdėto kovo 5 dieną Pariziuje susirinko keturių didžiųjų delegatų ir bandys sudaryti programą keturių užsienių reikalų ministerių dar vienam susitikimui...

Neatrodė, kad tam susitikimui nuotaka būtų labai palanki, ypač kad ir trys didžiosios vakarų vyriausybės kaip tik dabar, jau po Stalino pareiškimų, įteikė Maskvai notą, kurioje įrodė, jog visas įtempimas po karo pasaulyje susidarė kaip tik dėl to, kad Maskva ginkluojasi ir ypač ginkluoja savo kontrolės pajėgas vidurinėse Europos kraštuose. Paskutiniu metu vėl dažniau spėjama, kad galima susilaukti suorganizuoto puolimo prieš Jugoslaviją, panašiai, kaip Korėjoje. Anglijos vyriausybė pareiškė, kad tokiu atveju ji nebus abejinga.

O Korėjoje tuo tarpu dalykai klostosi visiškai ne taip, kaip Stalinas pranašauja.

Fronto centre prieš dvi savaites kinų pradėta ir Amerikos visuomenę spėjusi nušądinti kinų ofensyva subliūško. Lygiai taip pat subliūško ir jų vėlesnis bandymas pulni rytinėje fronto dalyje. Kinų kariuomenės žuvo nepaprastai daug. Ji dabar beveik visu frontu traukiasi, palikdama ne tik daugybę žuvusių, bet ir didelių karinės medžiagos kiekių, taip sunkiu būdu iki fronto atgabendus.

Pareiškimai, kad tolimesni kinų puolimai jiems bus patiemai labai skaudūs, pradėjo pasiteisinti daugiau, nei pirma buvo tikėtasi.

EINA
35
metai

DIRVA

★ ★ ★
THE FIELDAtsk. Nr.
8
centai

KAIP MINĖJOM VASARIO 16-TĄJĄ

Vasario 16-tosios minėjimai įvyko visose vietose, kur tik gyvenama didesnio lietuvių būrio. Jau gauta daug trumpų ir dažniausiai gana ilgų pranešimų, kuriuose iki smulkmenų aprašoma, kaip kur kas įvyko. Jokiu būdu neįmanoma jų visų išsiaiškinti, nes, turbūt, tektų visą laikraštį vien tik tam ir paskirti. Todėl kitaip negalima, kaip tik pasitenkinti ištraukomis apie labiausiai pažymėtus reikšmingus žymesnius kolonijose, ir tai šį kartą apsiribojant jų dalimi.

CHICAGOJE

didysis, Am. Liet. Tarybos skyriaus rengiamas minėjimas įvyko visą savaitę anksčiau, kaip kitur — vasario 11 dieną. Iškilmes, kurios vyko atitinkamai didelėje Ashlando salėje, susirinko per 4,000 žmonių.

Be vietinių kalbėtojų, minėjime dalyvavo senatorius Dirksen, kuris savo kalbos išvadoje pareiškė:

"Kol Lietuva pavergta — negali būti pasaulyje taikos"

Žinoma, tai nereiškia, kad Lietuvos padėtis yra vienintelė kliūtis pasaulio taikai, bet tai yra vienas iš ryškiausių simbolių, kad pasaulyje dar nėra teisingumo, kad tokių neteisrybių yra dar daug ir kol jos nebus visos atitaisytos, iš tikrųjų negalės būti pasaulyje taikos.

Šiame susirinkime chigagiečiai sudėjo aukų Lietuvos laisvės kovai per 6,000 dolerių. Tiesą pasakius, toks didelis skaičius dalyvių tokia suma per daug nenustebina. Chigagiečiai, matyt, dar tebesirengia savo dalį vėlesnėms progoms sudėti, nes tuo tarpu jie sudėjo vos du dešimtadalius savo kvotos šiam vakarui. Pažymima, kad D. Kuraitis aukų 200 dolerių, J. Budrikas ir J. Endziulis po 100. Vokiuose įteiktų aukų tarpe rasta ir lietuviškų litų. Viena sidabrinė 10 litų monetą buvo parduota čia pat per varžytynes ir už ją gauta 16 dolerių. Tai, turbūt, rekordinis lietuviško lito kursas, nes jau savo laiku buvo 10 litų tik vienas daleris, arba paskutiniu laiku prieš karą — apie 1.30.

Viename voke prie 15 dolerių aukos rastas Juliaus Pakalkos pasirašymas, kad kasmet, kol gyvens Jungtinės Valstybės, pasirašoma aukoti po 25 dolerius: 15 — Tautos Fondui, 5 — Balfui, 5 — lietuvių gimnazijai Vokietijoje.

DETROITE

minėjimas įvyko šį sekmadienį, Western gimnazijos salėje. Dalyvavo daugiau kaip 1,000 lietuvių ir kiek net ir ne lietuvių. Svečiai kalbėtojai buvo dr. A. Damušis iš Clevelando, kurio žodis — "Klėvėnias lietuvis turime spindėti krikščionių tautiškumu" ypač į krito klausytojams į širdį, ir senatorius Homer Fergusonas, kurio kalba, pasižyminti nuostabių puikiu Lietuvos reikalų žinojimu bei teisingu supratimu, sukėlė klausytojuose nepaprastą entuziazmą. Ši kalba buvo plačiai atpasakota Detroito dienraščiuose. Senatoriui ypatingo įspūdžio padarė įrašas jam ta proga padovanotoje knygoje "Lithuania through the Ages". Tas įrašas sako "Duok man laisvę arba mirtį". Šiuos žodžius senatorius ir savo kalboje pakartojo. Tarp ko kita, senatorius pasidomėjo, kiek minėjime yra tremtinių, ištrūkusių iš stalininio teroro, ir buvo kiek net nustebintas kai pakilo rankos daugiau kaip pusės buvusiųjų salėje.

Aukų šį kartą buvo surinkto per du su puse tūkstančio dolerių (pernai 700) tai yra daugiau pusę Detroitui numatytos kvotos. Žymiausia ir tikrai jaudinanti auka buvo Stasio ir Valerijos KRIAUCIŪNŲ — \$500!

Patys Kriauciūnai minėjime dalyvauti negalėjo: abu serga ir yra gydytojo globoje. Auką įteikė jų sūnus dr. Algirdas Kriauciūnas, atvykęs iš Delavare valstijos sergančių tėvų aplankyti. Kriauciūnai yra išsiuntę šimtus siuntinių tremtiniams, yra atsiėmę į Ameriką per 30 tremtinių. V. Kriauciūnienė, prieš kelias dienas klausta, kodėl tiek daug aukoja, ar tuo neskrandžia sūnaus, pareiškė: "Sūnus išmokslintas, užsidirbs, kaip mes ir bemoksliai būdami visdėto užsidirbom", o Lietuvai ir iškankintiems jos žmonėms — kas gi duos..."

Kita stambesnė auka — \$50 — buvo J. Tamošiūno. Meninę programą atliko Br. Budriūno vedamas radijo choras ir pianistas Tomas Beganska.

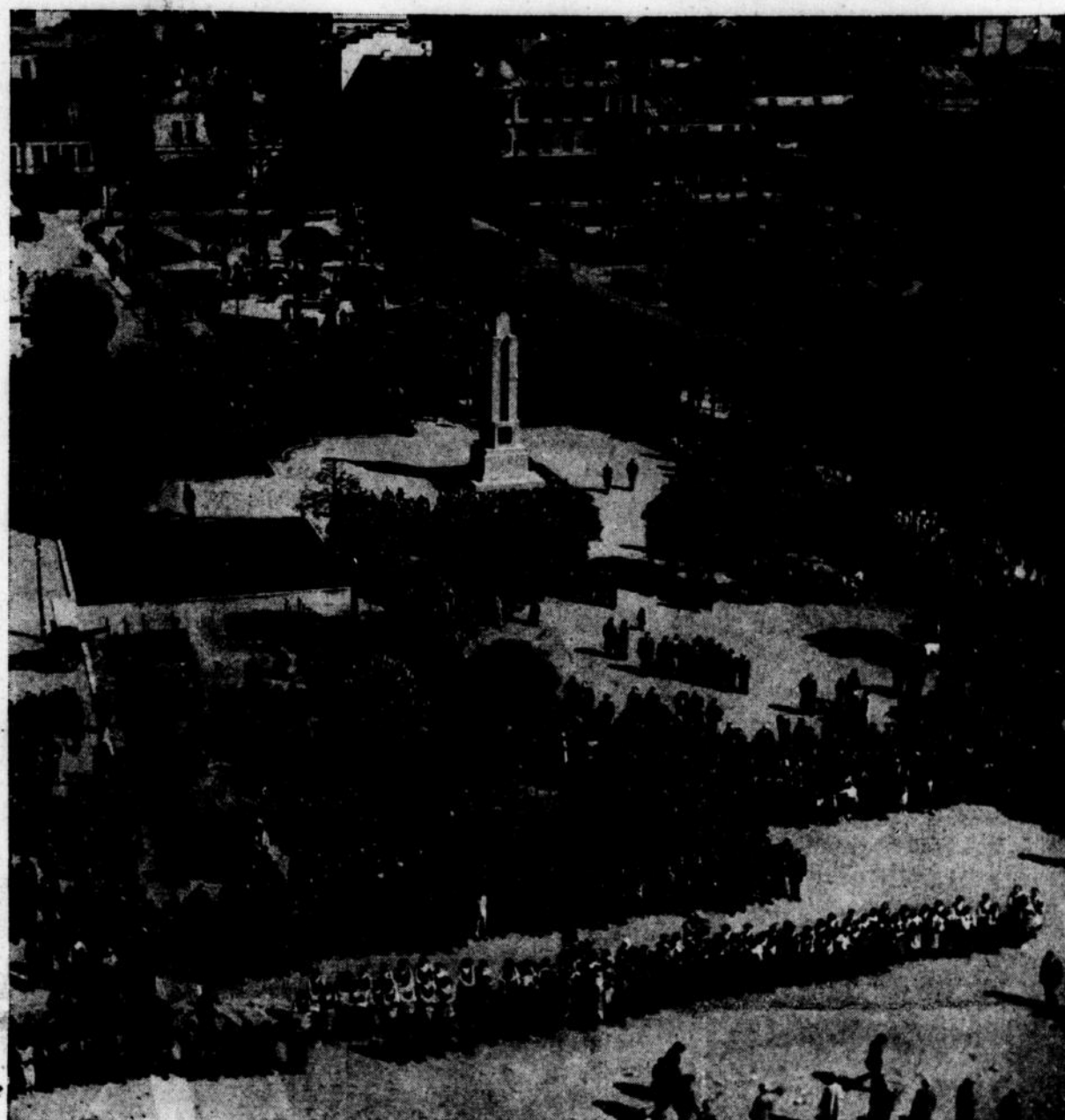
NEW YORKE

minėjimas buvo Webster salėje. Svečiai kalbėtojai buvo kongresmanas Vict. L. Anfasas, ALT pirmininkas L. Šumitis, Julius Pakalka. Iš vietinių kalbėjo V. Sidzikauskas, J. Tysliava, Meninė programą atliko chigagiečiai — St. Baranauškas ir Iz. Motekaitienė, akompanuojant Aleks. Mrožinskui. Nėra pranešimo, ką šis minėjimas davė vėjus reikalui. Pagarsėję šokiai buvo, bet labai "negarsūs", nes vos kelios poros tepasinaudojusios samdyto orkestro patarnavimu...

Ir kitose New Yorko — Brooklynio vietose buvo paminėta ši šventė. Pav., net keliose bažnyčiose buvo pasakyti atitinkami pamokslai, J. Ginkaus radijo valandose buvo speciali programa, Am. Liet. Taut. Sąjungos 1-mas kyrius Povilansko svetainėje surengė skoningą ir turiningą paminėjimą ir tt. Bendrai New Yorko Vasario 16-toji šį kartą buvo labiau pajusta, galbūt ypač dėlto, kad ir didieji laikraščiai tą dieną gausiai paminėjo, kadangi tą dieną buvo pradėtos lietuviškos transliacijos iš Voice of America radijo stočių tinklo.

LOS ANGELES

Ir čia šventė buvo iškilmingesnė, nei anksčiau būdavo. Pirma kartą Los Angeles miesto galva išleido specialią proklamaciją, skelbiančią Vasario 16-tąją lietuvių dieną, atsiuntė savo atstovą į minėjimą, taip pat ir California gubernatorių atsiuntė savo nuosirdų sveikinimą. Tik vieno didelio lietuvių draugo šį kartą minėjime pasigėsta — tai buvusio JAV pasiuntinio Lietuvoje dr. Noremo... Ar tai nebus kalbų kurį vietinių "tolregių politiku" elgesio rezultatas?

Taip atrodė tautos švenčių iškilmės Lietuvoje prie Vytauto Didžiojo Muziejaus.

Iškilmės vyko Patriotic Hall. Sveikino lietuvių, gudų ir ukrainiečių atstovai, ilgesnį kalbą pasakė advokatas W. Sergeant, buvęs Amerikos Ambasados patarėjas Maskvoje ir šį kartą labai atsakingas pareigas Europoje baigiantis karui bei kurį laiką po karo.

Iš tariamų 4,000 Los Angeles lietuvių į minėjimą apsilankė tik apie 350. Jie suaukojo Tautos Fondui 464 dolerius, tai yra tik arti ketvirtio šiam miestui šimt numatytos kvotos.

HARTFORDE

sekmadienį apie Lietuvos nepriklausomybę per vietos radiją kalbą pasakė V. M. Čekanauskas — Chase. Minėjimas įvyko parapinės mokyklos salėje. Šalia meninės programos kalbėjo prel. J. Ambotas, teisėjas F. Mončiūnas, V. Balčiūnas ir kun. Pikturka. Aukų sudėta \$507, t. y. ketvirtadalis Hartfordo kvotos.

PHILADELPHIJOJ

per 1000 lietuvių buvo susirinkę lietuvių Muzikinėje Svetainėje.

Kalbėjo kongresmanas Hugh Scott, Jr., kuris pareiškė darysias žygių, kad Amerikos vyriausybė pripažintų Lietuvos egziliinę vyriausybę ir sustiprintų Voice of America programą lietuvių bei kitų pavergtų tautų kalbomis.

Didelis lietuvių bičiulis advokatas Herbertas Hurenas po savo turiningos kalbos pasiūlė rezoliuciją, kurioje JAV vyriausybė prašoma pripažinti Lietuvos egziliinę vyriausybę, kuri būtų su-

daryta iš asmenų, priimtinių Lietuvos pogrindžio jėgoms. Amerikos lietuvių grupės ir senosios Lietuvos vyriausybės įgaliojamam ministeriui Washingtone.

Tautos Fondui suaukoto daugiau kaip 2,000 dolerių, t. y. apie pusę numatytos kvotos.

NASHUA, N.H.

minėjimo organizavimas vyko su šokiais tokiais nesklaidumais. Čia būdavo organizacijų sudaromas tam tikra komisija, tik tam kartui. Šimt pradėjo tuo rūpintis vietos Am. Liet. Tautinės Sąjungos skyrius.

Netrukus iš parapijos vadovybės buvo pareikšta, kad parapija rengs minėjimą ir buvo prašyta šalio parapijos nieko nerengti. (Anksčiau parapija šia švente nesidomėdavo).

Minėjimas buvo surengtas Junior High auditorijoje, dalyvaujant visų organizacijų atstovams. Apsilankė miesto teisėjas B. A. Degasis, advokatas L. G. Velička, buvo tinkama programa, priimtos atitinkamos rezoliucijos, dalyvavo apie 300 žmonių. Tik dėl tą dieną renkamu aukų buvo kiek ginčų. Atrodo nuosekliai šią dieną aukas skirti specialiai tik Lietuvos laisvės kovos reikalams, bet klebonas pareiškė, kad vyskupas reikalauja iš lietuvių parapijos aukų katalikų misijoms, kad prancūzų parapija tam reikalui surenkanti daug daugiau, kaip lietuvių, todėl jis, klebonas, turįs naudoti kiekvieną progą tų aukų kiekiui padidinti. Siūlė tik mažą dalį aukų lietuviškiems reikalams o svarbiausioj vietoj statyti misijas.

Prancūzų parapija turi 20,000 parapiečių, o lietuvių tik 2,000, tai nėra pamato ir lenktyniauti lygintis, be to, prancūzai turtingesni ir jiems nereikia padėti savo tėvynei. Pagaliau buvo su-tarta, kad iš minėjimo pajamų penktadalis bus misijoms, o likusi suma turi būti lygiomis padalinta ALTarybai ir Balfui.

ROCHESTERYJE

minėjimą rengė vietos ALT skyrius. Dalyvavo apie 300 žmonių. Svečiai kalbėtojas buvo B. Gaidžiūnas iš Clevelando. Labai įtikinčiai lietuvių pareigas kovo-dėl Lietuvos laisvės išdėstė klebonas kun. Bakšys. Aukų surinkta \$1,004, t. y. per du trečdalius numatytos kvotos.

BOSTONE

minėjimas įvyko iškilmingomis pamaldomis ir iškilmingu aktu bei programa High School auditorijoje. Massachusetts gubernatorius Dever buvo išvykęs į patį nedalyvavo, bet jo drašis daug pasakanti proklamacija su-kėlė tikrai entuziastingą nuotai-ką. Kalbėjo adv. Šalna ir iš kaimyninio Brocktono atvykęs P. Vištinis. Minėjimas pasižymėjo turininga savo menine programa, kurioj (šalia Gabijos choro) žymiausia vietą užėmė St. Santavaro parašytas ir Henriko Kačinsko su jo dramos studija ir J. Kačinsko vedamu choru) scenai parengtas specialus vaidinimas — montažas.

Aukų surinkta per 2,000 dolerių, t. y. per du penktadalius Bostono kvotos.

LIETUVIAI APLANKĖ OHIO GUBERNATORIŲ

Vasario 16 dieną Columbo lietuvių atstovai: Povilas Masys, Adelė Tribul ir kun. St. Valiūšaitis apsilankė pas Ohio gubernatorių Frank J. Lausche. Audienija truko apie 20 minučių.

Gubernatoriui buvo įteikta gražiai įrišta "Genocide" knyga ir meniškai su tautinėmis spalvomis paruoštas adresas. Nustebęs ir labai patenkintas tai priėmė, pabrėždamas didelį susidomėjimą lietuvių ir jam šiuo metu labai naudinga knyga.

Savo rašte Lietuvos Bičiulių Klubas Columbe padėjo gubernatoriui už Vasario 16 dienos paskelbimą Lietuvos nepriklausomybės diena Ohio valstybėje ir davė trumpą svarbesnių Lietuvos įvykių apžvalgą, prašydamas visomis galimomis progomis paremti Lietuvos kovas dėl laisvės.

Gubernatorius su dideliu prielankumu atsiliepė apie "this great and glorious Nation". Pareiškė, kad gyvendamas Clevelande ypač dažnai aplankydavęs lietuvių tautinį darželį, kuris jam labai patikęs. Gubernatorius prisiminė kankinimus žymesnius Lietuvos istorijos momentus, bei žymesnius vyrus. Paminėjo Basanavičių, Kudirką, Smetoną ir Gediminą (išstardamas visai teisingai — Gediminas). Apie prez. A. Smetoną pareiškė: "Jūsų prezidentas Smetona jau seniai buvo įspėjęs Ameriką būti atsargia su Sovietų Rusija, bet mes tada tuo nelabai tikėjome..."

Sakydamas, kad lietuvių tautos reikalai jam nėra svetimi, griežtai pareiškė:

"Lietuvos nepriklausomybės šventę skelbiau ir visada skelbsiu, nes tikiu, kad Lietuva bus laisva!"

* *

Lietuvos Nepriklausomybės šventės minėjimas Columbo lietuvių kolonijoje įvyko vasario 24 dieną, 7:00 val. vak., Croatian Hall, 377 Reeb Ave.

CLEVELANDE

vietos Amerikos Lietuvių Tarybos skyrius pirmą kartą šią šventę rengė sutartinai su visomis lietuvių visuomenės organizacijomis išsidadamas iš vienos parapijos ribų. Buvo tikėtasi net Katedroje specialių pamaldų, bet galų gale pamaldos ta intencija buvo tik naujojų lietuvių parapijoj. Minėjimas vyko miesto centre esančio teatro salėje, turinčioje apie 600 vietų. Tiek žmonių ir susirinko, salė buvo pilna. Svečiai kalbėtojas buvo prof. K. Pakštas, atitinkamai koncertą parengė Čiurlionia Ansambliis.

Prof. Pakštas pabrėžė ypatingą reikalingumą lietuviams sveikai suprasto nacionalizmo: ne patriotizmo, bet nacionalizmo, tai yra ne tik tėvynės, tam tikro žemės sklypo šalių, kurios galima ir netekti, bet visų pirma savo tautos ir jos kultūrinį vertybų meilės. Ypač pabrėžė savos kalbos vertinimo ir saugojimo svarbą. Užsimindamas apie religijas, kalbėtojas pareiškė, kad ir jos tuo klausimu įvairiai ir ne visada teisingai pasielgia ir lietuviui reikia su tuo kovoti. Sako "Daugelis religininkų su-pranta, kad trejetą centų pavogti yra blogas darbas, bet jeigu jis pavagia nuo tavo vaiko gimtąją kalbą ir tautinį susipratimą, tai jis gali būti kunigis ir vyskupas — štai prieš ką reikia kovoti!"

Aukų šiame minėjime surinkta per 1,950 dolerių, tai yra, beveik du trečdaliai Clevelandui skirtos kvotos.

Tą pačią dieną tikrai nepaprastas minėjimas buvo surengtas ir šv. Jurgio parapijos salėje. Apie jį rašoma 8-me puslapyje.

KAS ir KUR

• Iš tremties į Waterburį atvykusi Ona Saulaitienė dažnai įvairiom organizacijom anglų kalba daro pranešimus apie Lietuvą.

• Alg. Kačanauskas, aktyviai reiškęs visuomeniniame ir muzikos darbe Vokietijoje, atvyko į JAV ir apsigyveno New Yorke.

• Šveicarijoje gyveną lietuviai, susiorganizavę į šveicarijos lietuvių bendruomenę, pradėjo leisti informac. biuletinį "Šveicarijos Lietuvių žinios". Redaguoja A. Gerutis.

• Šveicarijos lietuviai Nepriklausomybės šventę minėjo dviejose vietose — Zueriche ir Berne.

• Vokietijoje, Edmundsthalio džiuvinių sanatorijoje besigyda 8 lietuviai Diepholzo gimnazijai paremti paukojo vienos dienos maisto davinį. Įsidėmėtiną pavyzdį!

• Didžioji Stuttgarto (Vokietijoje) radijo stotis Vasario 16-osios proga du kartus (dieną ir vakarą) davė specialią programą.

• Vokietijoje, IRO ir vokiečių vyriausybės iniciatyva, steigiamas DP bankas. IRO į tą banką įneš 1,500,000 vokiečių markių. Paskolas galės gauti tie DP kurie organizuos pramonės, prekybos ir kooperatives įmones.

• Visuomenininkė Birutė Novickienė, eilę metų serganti įsienėjusiu arthritu (negali vaikščioti), džiaugiasi, kad naujuoju "Cortison" gydys dr. Tadas Savickas jai sumažino skausmus ir ji atgavo gyvenimišką pusiausvyrą.

• Philadelphiaje gyveną tremtiniai savo geradariams padėti balandžio mėn. rengia padėkos vakarą.

• Hypatija E. O. Yčaitė, dabar dirbanti kaip bibliotekininkė Bostone ir aktyviai įsijungusi lietuvių visuomeninį gyvenimą, vietos International Institute anglų kalba skaitė paskaitą apie lietuvių kalbą.

• Rašytojas J. Neverdauskas, gyvenęs Kanadoje, parašė romaną "Generolas Kosciuszka". Autorius jį išleido.

• Bostone organizuojasi Lietuvių — Latvių Vienybės skyrius. Laikinę valdybą sudaro: Faustas Kirša pirmininkas, Olgerts Liepinis vicepirmininkas, J. Porietis ir J. Tricis sekretoriai, St. Santvaras ir A. Augustanas nariai.

• Anglijos lietuviai savo namų statybai sudėjo 4,966 svarus. Dar reikia 819 svarų, kuriuos tikimasi neilgai trukus surinkti. Namai jau nupirkti ir lietuviškam veikimui iškilmingai atidaryti. Į juos jau persikėlė ir "Britanijos Lietuvių" redakcija.

• Lietuvoje, kaip praneša komunistinė spauda, atliekami paruošiamieji darbai panaikinti smulkiesiems kolektyviniams žemės ūkiams ir sukurti vadina miesiems gigantams, tai yra didžiuliams valstybiniams darams, kuriuose darbininkai tikrai galėtų paversti tikrais proletarais, kaip ir didžiuosiuose fabrikuose. Kai kur jau pradėti griauti buvusių sodybų trobėsiai.

• Australijoje prie Mūsų Pasto gės prisijungė kurį laiką ejęs katalikų grupės laikraštis — "Užuovėja". M. Pastogės leidėjas Sidney'o mieste steigia komercinės spaustuvių, kurioje bus spausdinamas ir tas laikraštis. Adelaide leidžiamas Austr. Lietuvių jau turi savo spaustuvių su dviem darbininkais. Ši spaustuvių vėl skirta tik lietuviškiems leidiniams. Dabar renka P. Andriušio "Sudiev, kvietkeli".

• Komunistinė Laisvė ir Vilnis giriasi, kad lietuvių liaudies ansamblio buvo nuvežtas dainomis "Stalino pagarbinti" į Rygą. Toliau ir Leningradą. Žinoma, ir be to pasigyrimo aišku, kad bolševikų policija tą gali padaryti.

• DP komisija projektuoja iš Vokietijos į JAV atvežti 80,000 tremtinių be garantijų ir tik čia atvykus parūpinti jiems garantijas. Manoma, kad ta mintis kilo dėl stokos darbininkų, ypač blogiau apmokamuose darbuose.

• Antano Vanagajčio antkapis Chicagos šv. Kazimiero kapinėse bus atidengtas gegužės 20 dieną. Tą dieną įvyks ir jo kūrinų koncertas. Antkapis statomas visuomenės sudėtomis lėšomis.

Kaip buvo nužudytas admirolas Canaris

Miuncheno prisiekusių teisėme buvo sprendžiama SS-standardenfuehrerio ir Gestapo centrinės įstaigos kapitono Walterio Huppenkotheno byla, kurioje jis buvo kaltinamas neteisėtu būdu nužudęs admirolą Canarį — buvusį 1944 metų liepos 20 dienos samokslą prieš Hitlerį vadą.

Byloje liudininkais buvo iškviesti buvę vokiečių generalinio štabo viršininkas generolas Halderis, kuris, kaip vokiečių spauda rašo, buvęs pasijęs dar prieš karą nuverstį Hitlerį, ir tą greičiausiai būtų padaręs, jei ne Chamberlainas su savo nuolaidomis Miuncheno pasimatyme. Buvo liudininku bavarų teisingumo ministeris dr. J. Milleris ir eilė kitų.

Iš liudininkų pareiškimų paaiškėjo, kad kaltinamas 1945 m. balandžio 7 d. atvyko į Flossenbiurgą su "specialiu pavedimu". Čia buvo laikomas suimtas buvęs vokiečių karinės kontržvalgybos vadovas admirolas Canaris, generolas Thomas, Osteris ir eilė kitų žymių samokslų dalyvių.

Balandžio 8 dieną jiems buvo paskelbtas mirties sprendimas ir netrukus jie buvo pakarti, nors pagal tuomet veikusią vokiečių teisę jie, kaip kariniai, galėjo būti nuteisti tik vadinamojo "tauto teismo". Canario dienoraštyje, kad nepatektų santarvininkams, Himmlerio įsakymu vėliau buvo sudeginti Austrijoje.

Mums ta byla tuo įsidėmėtina, kad ji atskleidžia, kokios sąlygos tuo metu buvo Flossenbiurgo stovykloje, kurioje kaip tik žuvo ir labai daug lietuvių (apie ją buvo plačiai rašyta Dirvoje 1949 metų vasarą).

Ypač daug pasako danų generolo Lundingo pasakojimas teisme. Gen. Lundingas yra buvęs danų karinės kontržvalgybos šefas. Jis, kaip ypatingas imtinis, vokiečių irgi buvo nugabentas į tą stovyklą.

Lundingas pasakoja, kad jam teko sėdėti kaip tik greta Canario. Palaikęs su juo ryšį stulsenimu. Balandžio 8 d. vakarą Canaris buvęs išvestas tardyti. Kai grįžo, tai pastukšenus atsiliepė, kad jį "betardydam" su lauzė nosies kaulą ir kad su juo jau baigta. Prašė Lundinga, jei išeitų į laisvę, perduoti linkėjimus žmonai. Jo paskutiniai žodžiai buvo: "Aš nebuvau išdavi-

kas, aš tik kaip vokiečiai atlikau savo pareigą tėvynei."

Iš ryto prieš 5 ar 6 val. Lundingas išgirdęs, kad atsivėrė Canario drys ir sargybinis liepė jam išsivilkti. "Tada pro duris pamaniau" — sako Lundingas — "ką per 10 mėnesių ten būdamas mačiau iki 900 kartų: kaip vedami į egzekuciją nuogai išvilkti žmonės. Jokių šūvių negirdėjau. Egzekucija buvo įvykdyta pakariant. Vėliau mačiau, kaip lavonai buvo parvilkti atgal. Tą rytą buvo 6 ar 8. Išėidamas viena iš SS sargybinių paklausiau, ar taip priimta Vokietijoje elgtis su karininkais, — ir tas atsakė: Tai buvo ne karininkai, o tik krašto išdavikai. — Tai įvyko 1945 metų balandžio 9 dieną."

Admirolas Canaris buvo žymus žvalgybos specialistas ir vadovavo vyriausiajai Vokytijos žvalgybos įsčiai.

NAUJAUSI NAUJAKURIAI

Apie vasario 16 d. laivu "General Muir" į New Yorką atvyko šie lietuviai tremtiniai:

Abromaitis Gerhardas — Brockton, Mass.

Adomaitis Vincas, Mary — Panama, Ill.

Asmutaitienė Magdalena — Omaha, Nebr.

Brazys Pranas — Chicago, Ill.

Cibirka Jonas, Elena, Romanas, Petras — Detroit, Mich.

Franczevičius Dominikas, Elena — Chicago, Ill.

Gaidelis Viktoras, Alfrede — Chicago, Ill.

Gutauskas Vaclovas — Oak Park, Ill.

Jankauskas Feliksas, Galina, Egidijus — Detroit, Mich.

Juknevičaitė Elena — Chicago, Ill.

Karpavičius Aleksandras, Bronislava, Danutė, Rimand, Birutė — Brooklyn, N. Y.

Karsokas Jonas — Girardville, Pa.

Kiaupa Jurgis, Marie, Hilda, Dėvas, Erika — Catawba, N. Carolina.

Labrancas Jonas — Chicago, Ill.

Lukšas Jonas, Pranciška, Antanas — Rumford, Maine.

Majauskas Julija — Shenandoah, Pa.

Motuzienė Jieva — Chicago, Ill.

Narknas Stasys, Helena — Chevy Chase, Md.

Palionis Tadas — Ridgewood, N. Y.

Paulauskas Kazys, Izabelė — Philadelphia, Pa.

Prapuolenis Vytautas, Margareta, Horst, Kazimieras — White Plains, N. Y.

Preiss Emanuel — Manchester, N. H.

Puzinkevičius Kazys, Olga, Birutė, Vanda — Pittsburgh, Pa.

Riauba Vincas, Agota — Manchester, Conn.

Rudzovičius Albinas — Chicago, Ill.

Sandanavičienė Pelagia — S. Boston, Mass.

Šimkūnas Stanislaus, Ioreta, Robertas, Remigijus, Henrich — Philadelphia, Pa.

Sutkienė Petronėlė, Mėta, Elena — Hartford, Conn.

Šventoraitis Vytautas, Kazimieras, Egidijus, Saulius — Rochester, N. Y.

Uginčius Bronius — Detroit, Mich.

Valuckas Pranas — San Francisco, Calif.

Varkulevičius Albertas, Ona — Cobleskill, N. Y.

Voras Stasys, Ona, Stasys, Klemutė, Vytautas — Chicago, Ill.

Žemaitaitis Jonas, Marta, Edla, Martynas, Selma, Edith, Irmgard, Augustas — New York, N. Y.

Vasario 19 d. į New Yorką uostą atvyko:

Bagdonavičius Ida, Juozas — Westchester, Pa.

Bormanaitė Gisa — Westchester, Pa.

Baranauskas Stasys — Chicago, Ill.

Dūda Kazys, Eugenija, Irenijus — A., Rūtenis — A. — Westfield, Mass.

Gaška Juozas — Baltimore, Md.

Gricevičius Stasys — Kennet Square, Pa.

Juodzevičius Antanas — Chicago, Ill.

EXTRA patarnavimas
Šaukiant pagal numerį

Naudokitės geresniu, greitesniu telefono patarnavimu. Sa-
kykit norimą užmiesčio numerį
Bus dvigubai greičiau!

THE OHIO BELL TELEPHONE COMPANY

Geresnis, greitesnis patarnavimas
turint asmeninį numerių sąrašą!

Levinas Juozas — New Britain, Conn.
Naumaiskis Henrikas — Linden, N. Jersey.
Rimkus Jonas, Kunigunda, Augustas — Waterbury, Conn.
Rumšienė Ona, Kruopytė Marija — Philadelphia, Pa.
Tampauskas Jonas, Bronislava, Ralfas, Ingridas — Omaha, Nebraska.
Vasilevičius Jonas, Stefa — Greene, Maine.
Velius Ane, Kurtas — Chicago.
Zukauskas Vladas, Morta, Liucija, Jadvyga, Birutė — Chicago, Ill.
Jodelis Kazimieras — Chicago.
Vasario 25 į New Orleans atvyksta:
Tumas Hermanas, Elena — Los Angeles, Cal.

ŽMOGUS,

KURIS NEMATĖ SAVO KRAUJO

Balys Gražulis

Kovų viesulas siautė jau kaž kur toli, už Lietuvos ribų, o jo padariniai vis dar tebežymėjo mieste: ten kulų apskaldytas namas, ten išmušti langai, vienur kitur dar nenuvilktas nuo gatvės išbėgusių raudonųjų vežimas ir dar nespėję nuvysti gėlės ant sukilėlių kapų. Liepos mėnesio vakarais gatvės knibždėjo tebetikinčiais iškrovta laisve žmonėmis. Žmonėmis linksmomis, gyvais, kupiniais energijos ir jėgos, tokiomis, kokios būna žmonės tik ką nusi-metę vergijos jungą.

Ir mudu su gydytoju Laužiku, lė-tai vaikštinėdami gatve, gėrėme tą palaimintą liepos vakaro orą. Ir mūsų pakilioms nuotaikoms netrikdė nei gatvės dardą vokiečių kovos vežimai, nei jų karių uniformos piliečių minioje. Tikėjom brangiai iškrovta pergale ir šviesa ateitimis. Malonu buvo stebėti laime švytinčius veidus ir klausyti jų nevaržomo, baimės neslegiamo klegėsio. Net gi priešais mus ateinančio vyro, atsargiai moters po ranka

prilaikomo, veide matėsi skaidri šyp-sena.

Vyras žengė atsargiai, palengvė-le, kaip žengia pasivaikščioti ištėti li-goniai. Net galima buvo matyti, kaip kiekvienas žingsnis jį vargina ir skau-dina. Bet jis šypsojosi!

Kai vyras pastebėjo mus, jo šypse-na išsiplėtė ir akys prašvito visomis žmogiškos šilimos varšomis. Šypsojosi ir daktaras Laužikas.

— Ką matau! — pastodamas ke-lią ir tiesdamas ranką ligoniui sušuko daktaras. — Jau pakilote? Malonu, malonu!...

— Pakilau. Kas gali tokį vakarą išgulėti, — atsakė vyras. Jo balsas, kaip ir galima buvo iš tokio augumo vyro laukti, skambėjo galingai ir aiš-kiškai.

— Susipažinkite, — tarė man dak-taras, — tai ponas Arvydas, paskuti-nių kovų didvyris.

— Neperdėkite, daktare. Kas pati-kės į mane pažūrėjus. Juk ir netiesa,

— protestavo Arvydas.

Daktaras nesiginčijo.

— O kaip laikotės? — klausė jis.

— Gerai, visai gerai, — atsakė Ar-vydas. — Bet ji dar čia tebesėdi, — pa-rodė jis pirštu į krūtinę.

— Ką darysi, kad išimti negali-ma. Praeis, tik nesivarginkit, pagulė-kit, nesijaudinkit ir praeis.

— Žinau, kad praeis, tik tas jaus-mas, kad reiks amžinai krūtinėj ne-sioti... — nusiskundė Arvydas.

Daktaras davė dar kelis patarimus ir mes atsiveikėm. Arvydas nulin-gavo šypsodamasis, lyg jo krūtinėj ne kulka, o meilė sėdėtų.

— Tai štai, ką reiškia laisvė! — šuktelėjau jam nūjus. — Laimės šyp-sena net ir skausmą nugali!

— Dar vienas! — susijuokė dak-taras. Aš jo nesupratau.

— Ne tave vieną šita šypsena ap-gavo. Ne vienas dėl jos ir nukentėjo. Taip, taip, net aš pats. Arvydas buvo mano viršila man karinę prievolę at-liekant. Supranti?

— Bet aš ne visai supratau.

— Daug kuo garsėjo viršila Arvy-das pulke. Labiausiai savo šypsena. Ji, kaip pastebėjai, yra susimetusi keliomis smulkiais raukšlėmis lūpų kampuose ir nedingsta net pykčio momentais. Kaip matai, net ir skausmas jos neišly-gina. Aukštas, drūtas, rausvu jaunuo-lio veidu ir amžina šypsena, viršila

Arvydas buvo ir gražus ir pavojingas. Dažnai ta šypsena apgaudavo!

Man paliko nesmagu, kad taip nai-viai apsirikau ir nusukau kalbą kita linkme.

— Nejaugi negalima kulkos išimti operacijos būdu? — paklausiau?

Daktaras šypstelėjo.

— Taigi, kad ne, nes jos ten visai nėra...

— Betgi pats kalbėjai, — nuste-bau aš.

— Kalbėjau, nes nežinou, gal ir yra...

— Tai daktaras! — pasijuokiau.

— Palauk, galėsi juoktis, kai aš tau viską papasakosiu. Čia visa mis-terija.

Ir daktaras pradėjo pasakoti.

— Kai kovų prieš bolševikus metu du jauni sukilėliai atvedė į mano kabine-tą sužeistąjį, tik iš anos garsios šypse-nos atpažinau viršilą Arvydą. Jo veidas buvo iškreiptas skausmo, o šypsena vis tebešvietė. Paeiti jis negalėjo, vyru-kai jį vilkte vilko už pažastų. Aš išsi-gandau ir prišokau su klausimu. Jis dejavo ir rodė į krūtinę po širdimi. Bet kraujo dėmių ant marškinių ne-buvo. Nuvilkus marškinius, net tvars-čių ant krūtinės neradau. Ir jokios žaizdos. Netgi jokios žymelės ant krū-tinės! Klausiamai pažvelgiau jam į akis. "Čia negaliu nei prisiliesti", rodė jis. Dar kartą apžiūrėjau. Nėra! Mė-

ginau rodomą vietą paliesti — šaukė iš skausmo. "Pistoletu šūvis", dejavo jis. Kulka galėjo į kokią kietą daiktą kišenėje atsitrėnti, bet kad jokios mėlynės neliktų! Betgi veltui nesiskųs. Bent ne viršila Arvydas. Širdies srityje gali ir menkiausias sutrenkimo užtekti, galvojau, ir nieko nelaukdamas pas-kambinau į ligoninę greitosios pagal-boš. Iki atvyks, išklausičiau Arvydą ir jį atvedusius vyrus.

— Kovoms šančiuose aprimus, Ar-vydas pasiprašė būrio vado leidimo ir išėjo savo šeimos pažūrėti. Kodėl jis nėjo gatvėmis, bet nuo Drobės fabriko pasuko panemuniu, jam ir pačiam ne-aišku. Ejo jis krantu, stabčiodamas ko-vų aidą panemunėje pasiklausyti. Ten dar buvo kovojama, bet šančių sukilė-liai negalėjo savo draugų už Nemuno paremti. Tiltas buvo susprogdintas, o persikelti per Nemuną nebuvo kuo.

Ūmai, per vakaro prieblandą, Ar-vydas pamatė Nemune valtę. Du vy-rai rengėsi keltis per Nemuną. Arvydas iš karto užmiršo namus. Į antrą pusę, padėti kovojantiems! Jis šuktelėjo vy-rams, kad jo palauktų ir pasileido prie jų rishia. Kai jis pribėgo, anie jau buvo per koki dešimtį žingsnių nuo kranto. Kad tai ne draugai, o priešai, jis tik tada pamatė, kai vienas iš jų ištiesė ranką su pistoletu ir surikęs rusiškai "Mirk, kalės vaike!", paleido šūvį jam į krūtinę. Aštrus duris krūtinėje par-

SIMTANUOSIMTINIS LIETUVIS

Jonas Pakrantis Amerikoje

Jonas Pakrantis kalbasi su rašytoju

Jonas Pakrantis kaip simtanosimtinis lietuvis, mėgo lietuvių literatūrą ir apskritai kultūrą. "Mėgo" būtų permaža pasakyti: jis tiesiog sirgo lietuvių kultūros ir lietuvių išsaugojimo problemomis.

Lietuvių spaudą jis sekė atidžiai. Pakrantis rūpestingai perskaitydavo pasikalbėjimus su rašytojais, kurie paties likimo ranka tapo ištumti ir pirmąsias tautinės kultūros kūrėjų vietas ir kurie, Pakrančio nuomone, labai išmintingai kalbėdavo apie mūsų kultūros aktualius reikalus, labai dažnai pasiginčydami vienas su kitu ir ypatingai nevengdami pamokyti vienas kitą kaip, kas ir kur darytina...

Iš tų pasikalbėjimų Pakrančiui susidarė labai aiškus įspūdis, kad mūsų rašytojai vis rašo ir rašo... Vienas rašytojas, — apie tai skaitė Pakrantis dar Vokietijoje bebūdamas — be rašydamos eilėraščių kažin kurioje bavarų dirbtuvėlėje, Alpių kalnų papėdėje, net tautos pranašų išvarto: mat, jis išprašavo, kad Lietuva vėl atgaus laisvę; kita vėl jauna rašytoja taip įsigilino į kūrybos pasaulį, t. y. į rašymą, kad net sirgdama grožinės literatūros konkursą laimėjo, o kitas rašytojas pasisakė vieno laikraščio korespondentu, kad jis net ir dirbdamas, t. y. sargo būdelėje būdėdamas, naktimis vis rašo ir rašo...

Toks užsispyrimas rašyti Pakrantį stebino ir domino. Jei rašytojai taip atkakliai vis rašo, tai kiek jie turi turėti minčių? — klausdavo jis save, negalėdamas, tačiau, sulaukyti neįsistatėjęs, kad tie rašytojų pasisakymai apie rašymą labai panašūs į tuos, kuriuos išgirstume iš skalbėjos lūpų, kad ji vis skalbianti ir skalbianti, arba iš diplomato, kad jis vis rašas ir rašas, arba iš vežėjo, kad jis vežs ir vežs ir tt. ir tt.

Tas rašymo klausimas kvaršino galvą Pakrančiui gan ilgą laiką ir pagaliau vieną naktį jis nusprendė pasikalbėti apie tai su "savo" rašytoju. "Savo" ra-

šytoju jis jį vadino dėl to, kad jis dirbo su Pakrančiu tame pačiame fabrike tik ne tame pačiame skyriuje.

Vieną naktį, didžiosios pertraukos metu, žurnalisto ni smalsumo gundomas, Pakrantis nuėjo į kitą skyrių ir rado rašytoją begulintį patamsyje palubėje ant kažin kokių dėžių. Mat, jis išėjosi nuo "mankštos" prie konvejerio. Po banalių mandagumo frazių Pakrantis stačiai paklausė:

— Kaip sekasi kūrybinis darbas?

— Koks kūrybinis darbas? — savo rėžtu, nustebejęs paklausė rašytojas.

— Kūrybinis darbas... Žinote, rašymas, — mikčiojo Pakrantis.

— Ak, rašymas, — nusijuokė rašytojas. — Rašymas puikiai sekasi.

— Ką dabar rašote jei galima paklausti?

— Kodėl, galima: komediją apie literatūrinį komiavojažerį...

— Kaip tai? Nesuprantu...

— Ir aš nesuprantu.

— Ir tamsta nesupranti! — sušuko Pakrantis imdamas jau dantis, manydamas, kad rašytojas iš jo juokiasi.

— Štai, čia fabrike mes gaminame mašinas, kurios reikalingos žmonėms ir jos perkamos, bet kaip tamsta pavadintum fabrikantą, kuris gamintų mašinas, tačiau jų niekas nepirktų.

— Nežinau... Tokių fabrikantų, man rodos, visai nėra.

— Čia tai tamsta sukludai, — nusijuokė rašytojas. — Kaip tik tokie fabrikantai yra mūsų rašytojai. Jų knygų niekas nespausdina ir neskaityti, o jie vis dėlto rašo ir rašo... Jie pyksta, kryžiuojasi, pamoksluokius visuomenei sako, o šį, kaip savim patenkinti ir užsispyrusi gražuolė nekreipia jokio dėmesio į tų kavalierių avansus ir be jokių ceremonijų vis suka jiems nugarą. Ar tamsta žinai, ką reiškia savigarba?

— Žinau.

— Gerai, kad žinai: man ne-

Vyt. Alantas

reikės apie tai burnos ausinti, — atsakė rašytojas, žiūrėdamas į fabriką potamse pastogę. — Aš laikau visiškai stoka savigarbos tokiais atvejais, kad tavo prekės niekas nenori, o tu vis dėlto užsispyręs ją siūlai verkšlėdamas, bardamasis, o kartais ir kumsčiu pagrūdamas. Ar tai nėra literatūrinis "komiavojažerizmas"?

— Nežinau... — atsakė Pakrantis, stebėdamasis tokiais netikėtais rašytojo pareiškimais.

— Užtat aš žinau. — tęsė toliau rašytojas. — Reikia turėti šiek tiek išdidumo ir pagaliau atsikvilti nuo ištiesios rankos politikos. Jei visuomenei literatūrinis žodis nereikalingas, jei jai labiau patinka "kamikai", kaubojinės filmos ir "pajai", Dieve padėk! Per prievartą neįsisteiki ir niekam išminties į galvą neįbruksi. Sako, kad Lietuva atkūrė plunksną. Gali būti, bet kas iš to? Kirvis pastato namą, bet tai dar nereikšmia, kad kirvis sustabdytų jo puvimą.

— Bet tamsta minėjai rašas komediją...

— Niekas aš nerašau ir nieko apie rašymą nenoriu girdėti. Protesto ženklai išnarsčiau savo mašinėlės klavišus, kaip istorikas Narbutas savo plunksną ant Liublino unijos slenkščio. Jei visuomenei nereikia rašytojų, tai kam rašytojui turėtų būti reikalinga visuomenė? Juk kai nėra salėje žiūrovų, artistai nevaizduoja. Mūsų liaudis kadaise sukūrė tokį išminties perlą: Kas skaito rašą, duonos neprašo. Dabar pasirodė, kad ta išmintis visai prašovė pro šikšnelę. Rašymo aš nelaikau jokiu heroizmu. Vieni rašo, kiti indus plauna, treči valstybės vairuoja. Bet dabar indų plovėjai "reikalingesni" už rašto žmones. Štai ir viskas. Tad plaukime indus ir būkime patenkinti, kad rašytojas, tarškindamas nešvariomis lėkštėmis, nemiršta badu. Mat, jei numirtų, tai gal vis vadinau visuomenei dilgėlių šioks nugarą. Ar tamsta žinai, ką reiškia savigarba?

— Žinau.

— Gerai, kad žinai: man ne-

KOKS JŲ LIKIMAS?

Visi žino, kad Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo aktas buvo pasirašytas Vilniuje, 1918 metais, vasario 16 dieną, bet nebe visi žino, kas jį pasirašė, ir jau tikrai daugelis nežino, koks likimas tų žmonių, kurių anuomet atliktą istorinę reikšmės veiksmą su pagarba mini visa lietuvių tauta.

O tas likimas labai įvairus, augmai jų skaudžiai atžymėtas didžiosios Lietuvos nelaimės antspaudu, šiandien galėtum sakyti, kad laimingiausi iš jų gal buvo tie, kurie ankčiausiai apėjo šį pasaulį...

Penki mirę Nepriklausomybės laikais — J. Basanavičius, J. Šernas, A. Petulis, S. Narutavičius ir S. Banaitis.

J. Basanavičius mirė tuo metu lenkų okupuotame Vilniuje. 1927 m. vasario 16 dieną, tai yra kaip tik nepriklausomybės paskelbimo metinių dieną. Pažymėtina kad J. Basanavičiaus gimimo diena sutampa su Lietuvos kariuomenės gimimo diena — lapkričio 23.

Šeši bolševikų kankiniai — ištremti į Sibirą ar kalinami: Pr. Dovydaitis, P. Klimas, A. Stulginskis, K. Bizauskas, V. Mironas, D. Malinauskas. Apie vienus jų yra žinių, kad jau mirę, nors tų žinių negalima patikrinti, apie kitus nieko nežinoma.

Trys mirę Lietuvai esant vokiečių okupuotai — J. Smilgevičius, J. Vileišis, vysk. J. Staugaitis.

Trys mirę svetur, Lietuvoje svetimiems viešpataujant: A. Smetona Amerikoje, J. Valokaitis Vokietijoje, dr. J. Šaulys Šveicarijoje.

Tik trys tebėra gyvi — M. Biržiška Amerikoje, prel. K. Šaulys Šveicarijoje, S. Kairys Vokietijoje.

milijonerių žmonoms! Juk tai yra daug "naudingesnis" darbas už tą, kurį jos atlieka kuklūs žėdamos ir rašytojų ausis aukšines pasakas apie smaragdo jūrą, tėvynės nemarų ilgesį ir amžinąjį žmogaus sielos nerimą. O dabar sudie, nes prieš sielos kaukimą, šaukiantį prie konvejerio, aš dar noriu truputį suteikti polsio savo pavargusiems kaulams ir raumenims.

Pakrantis po to pasikalbėjimo grįžo į savo skyrių giliai susimąstęs.

U. Šinka postringauja...

ŽVIRBLINĖ LIGA

Kartą klube su daktaru geriamė alų. Visi su juo pažįstami, visi, kaip su daktaru, sveikinasi ir jį kalbina.

Prieina malonios išvaizdos pilietis, rudais ūsais.

— Alio, daktare! — Alio, Čarli!

— Tai kaip, daktare, ten buvo su tuo dypuku, ką aš tau atsiunčiau? Ar išgydei?

— Taip, taip, rodosi, Čarli. Dėkui, kad atsiuntei.

— Tik du mėnesiai, kai iš krajaus, tai mislinu, ką kitam siūsiu, tai geriau tavo adresą daviau. Jis po pavarde žvirblis. Skundėsi, kad jam užpakalinį kaulą skauda, sako, vokiečiai per karą išpyrė, dar Jūropoj gydėsi, o dabar vistic, sako, taip skauda, kad negali overtąjį dirbti. Tai kaip, ar jau ten labai kas bloga buvo? Lygiai prieš du mėnesius siunčiau, po pavarde žvirblis, neseniai iš krajaus. Ar davei kokių pilsų?

— Tai... kad turbūt nieko baisaus neradau, Čarli. Turbūt viskas O. K., nes jau senokai, daug žmonių... ne visai atsimeinu...

— Žvirblis. Taip ir maniau, kad tą užpakalinį kaulą jam bus gesai prispaudę, tai ir skauda. Overtąjį nevalioja dirbti. Jau geriau ir pilvą gauti šaltį, negu tie gesai. Tiek žmonių ir kapus nuvarė. Ana Petrylai gesai prispaudę širdį ir mirė žmogus ant vietos. Šaipokui, augštai prisirinkę, prispaudę plaučius ir kaip bemažant užčiokino... Skudučiui gesai taip nuspaudę gyslas, kad tapo parthenktas ant floro, ošpitaly nespėjo nei apereišeno padaryti. Gi pažinojai, daktare, juos visus!

Tai sakai, gesai žvirbliui buvo...

— Aš nieko, Čarli, nesaikau, ba neatsimenu. Tiek žmonių, Čarli, per mano ofisą pereina, kad tikrai neatsimenu nei tos pavarde, nei kas jam buvo...

— Bet aš myninu, kad tą kaulą laiko prispaudę gesai. Taip ir mano bobukei laikė prispaudę, šimtą trisdešimt dolerių ekspensų padarė... Dar kaimynas spėjojo, rokuoja, tau, motin, gumbas durnavoja. Ale po paskutinės karės kas ten tau į gumbus tikės! Tai, sakai, žvirbliui gesai... Aš jį netrukus matysiu...

Kai kiti pažįstami rudausius nuspaudę į šalį, aš paklausiau daktaro, kokie čia gesai siaučia, kad skinte skina senesnio amžiaus žmones.

TREMTIS

Vienintelis lietuviškas laikraštis Vokietijoje. Eina nuo 1950 metų liepos mėnesio pradžios, kas savaitę. Leidžia ir redaguoja žurnalistas SIMAS MIGLINAS. Prenumeratos kaina Amerikoje ir Kanadoje — 50 centų vienam mėnesiui —

TREMTIES atstovai:

Visai Amerikai, išskyrus Chicagos miestą — St. Nasvytis, 4579 W. 157 St., Cleveland 11, Ohio

Chicagos miestui ir Kanadai — W. Stugis, 1114 Florence Ave., Evanston, Ill.

REMDAMI TREMTĮ, REMIAME VOKIETIJOJE LIKUSIUS LIETUVIUS — BE UŽJURIO LIETUVIŲ PARAMOS JIE LIKS BE LAIKRAŠČIO!

Skaityk ir garsinkis Lietuvių Naujienose, paveiksluotas 32-jų puslapių mėnesinis žurnalas. Įsteigtas 1938 m. Prenumeratos kaina 1 metui \$2.00; 3 metams \$5.00. Adresuok:

LIETUVIŲ NAUJIENOS
332 N. 6th St., Philadelphia 6, Pa.

trenkė jį ant žemės. Šautuvais iskruto iš rankų. Bet, nors jam ir buvo silpna, akyse temo, jis nutvėrė šautuvą ir pasukinėmis jėgomis pakėlė jį prie peties. Susišaudymas vyko iš arti, bet rusai daugiau jį nepataikė. Ar pataikė Arvydas, nežinia. Jis tik daugiau išgirdo, negu pamatė juos krinantį vandenį.

Kai šūvių išgirdė atbėgo draugai, Arvydas buvo beveik be sąmonės. Netoliese, užkliuvus už sielių, plūduriavo valtelė, bet rusų niekur nebuvo matyti. Vanduo Arvydą palengva atgaivino, bet paeiti jis negalėjo. Mažiausias judesys kėlė jam skausmą krūtinėje.

— Tai kur čia ta misterija? — nusitebau aš. — Net daktaro nereikia, kad suprastum reikalo paprastumą — netikėtumas, išgąstis ir to pasekoje širdies priepuolis.

— Taip galėtų būti, — sutiko daktaras, — bet tyrimai ligoninėje neparodė nei mažiausio širdies sutrikimo. Niekas Sveikų sveikutėlis, o rėkia iš skausmo.

Aš norėjau jam atsakyti, bet jis mane nukirto:

— Palauk, palauk, dar ne viskas. Misterija ne čia. Medicina žino, kaip šį įvykį paaiškinti. Yra šis tas daugiau, kas verčia Arvydą į ne netikėti, tai labai stipriai stebėtis. Ligoninėje jis man pasakojo, kad jam dar mažam esant, čigonė išbūrusi, kad jis miršias ramia mirtimi senatvėje, kad jo kulka

neimsianti ir kad jis niekad savo kraujo tekant nematysias.

— Nesąmonės... — suniurzgėjau.

— Tikrai. Bet jis joms tiki. Net aš pradedu tikėti.

— Dakare! — sugėdinau.

— Klausyk toliau, — atkirto jis.

— Ir pats Arvydas iš to juokėsi — ne iš tokių, kur bobų prietarams tiki. Tačiau, kaip jis sako, pats gyvenimas priverčia jį tikėti. Jis tvirtina, kad dar niekada savo kraujo nematė!

— Kas jį žino, taip jis tvirtina. Tvirtina, kad niekad nėra net išidrėkęs, kad kulka tikrai jo neimanti. Visi iš jo juokiasi, visokiausių legendų dar pulke būdamas apie jį girdėjau, bet kažkas tame tikėjime yra. Jis yra vienas pirmųjų kūrėjų — savanorių, dalyvavęs visose nepriklausomybės kovose, už drąsą apdovanotas net keliais atsižymėjimo ženklais. Kaip pasakojama, stačias ejęs prieš kulkosvaidžių ugnį ir niekad nevengęs pavojaus. Tai ne iš tų, kur už kito nugaros slepiasi. O sužeistas nebuvo. Net ir šio sukilimo metu jis prieidavo ten, kur nekam nepavykdavo. Ir vis stačias, kulkoms atvira krūtine.

— Laimė, — atsakiau.

— Sutinku, — pripažino daktaras. — Ir vis dėlto... Kai pagalvoji, kad tai ne pirmas kartas ir kad jis tuo tiki, net ta nesanti kulka jo krūtinėje priverčia susimąstyti.

Aš tylėjau. Ir ką gali sakyti, kai net gydytojas tiki antgamtiškas jėgas. Aš tik šypsojau.

— Juokiesi, — pastebėjo daktaras, — turi pagrindo. Bet prie progos mes dar pasikalbėsime apie prietarus ir antgamtinių jėgų veikimą.

Atsisveikindami juokėmės abudu. Netikėjau, ne, net apie tai ir negalvojau, bet vienas įvykis, pora metų vėliau, privertė mane susimąstyti.

Buvo žvarbus vėlyvo rudens rytas. Kiek pavėlavęs, skubėjau į tarnybą. Ant miesto gulė tirštą, šaltas rūkas. Šaltis skverbėsi per ploną apsiaustą ir vertė spartinti žingsnius. Kažkur prieš mane pykėjo šūviai. Nesidomėjau jais — ne naujiena okupacijos metais. Tik kai įsukau į N. gatvę ir tolu moje pamačiau ją užtvėnkusią minią, mano smalsumas nubudo. Minia buvo susitelkusi kaip tik toje vietoje, kur mažas upeliukas betoniniu vamzdžiu pralenda N. gatvę ir čia pat, už jos, išsilieja į patvinusį Nemuną.

Pribėgęs arčiau pamačiau būrelį vokiečių kareivių, apstočiusių abudu vamzdžio galu. Kareiviai tupinėjo apie vamzdžio angą dešinėje gatvės pusėje, garsiai keikė, kažką šaukė, bet arti prieiti prie angos nedrįso. Pasiklauso, pasitarė, po to vienas šoka į upelio vagą, paleidžia seriją šūvių į vamzdžio angą ir vėl skubiai šoka ant kranto.

Ir vėl šaukia, klausosi. Kiti stumia per daug priartėjusią minią atgal.

— Ką jie čia daro? — užklausių greta manęs stovėjusių žmogų.

— Banditus gaudo, — atsakė jis. — Užklupo kažin kur name, vijosi, vieną nudėjo, o kitas suspėjo įlysti į vamzdį. Ir niekaip negali jo iš ten iškrapstyti. Matai, tamsta, iš ano galo negali prieiti, patvinęs Nemunas neprileidžia, o kai tik kuris šiame gale pasirodo, tai anas ir kerta. Jau du prūsai kojas užvertė.

Ir tikrai, metęs žvilgsnį į antrą upelio krantą, pamačiau sužeistuosius ir sanitarinį automobilį bekišant.

— Ir granatas į vidų svaidė, ir ko nedarė, o tas, kaip sėdėjo, taip ir tebesėdė.

— Gajus velnias, — pastebėjau. — Upelis po gatve vingi daro, matai, tamsta, — aiškino žmogus. — Tai jis sėdi už vingio ir juokiasi.

Tuo metu mane kažkas timtelėjo už rankovės ir pažįstamas balsas pasigirdo prie pat ausies:

— Spektaklio žiūrime?

Aš paraudau ir piktokai atsakiau daktarui Laužikiui:

— Gėda, kad tokio spektaklio reikia žiūrėti. Negalima gatvę praeiti.

— Bandykime kita gatvę, aplink apeiti, — pasiūlė daktaras.

Jau sukomės eiti atgal, kai daktaras staiga nutvėrė mane už rankos.

— Palauk!

Jis žiūrėjo į kitoje upelio pusėje, gatvėje stovinčią ilgą žydų darbo koloną ir įtemtai klausėsi. Kas rytą šita gatvė varydavo žydus iš geto į darbą. Ši rytą praėjimo nebuvo. Kolonos sargybiniai žydus sustabdė. Geltonomis žvaigždėmis pažymėtas pasmerktųjų būrys abejingai laukė. Prie kolonos artėjo kareivių būrio vadas. Pasmerktieji, nieko bloga neįtardami, nekrepė į jį dėmesio. Net kai jis nutvėrė vieną iš jų už kalnieriaus ir išvilko iš rikiuotės, kolona nepajudėjo. Nelaimingieji tik išplėtė baimės pilnas akis ir sugludo arčiau vienas kito. Nė vieno garso, nei prašymo, nei veiksmo. Tik karininkas, vilkdamas žydą, garsiai ir piktai kalbėjo.

— Ką jis daro? Ką jis sako? — klasiausi vokiškai suprantantį daktarą.

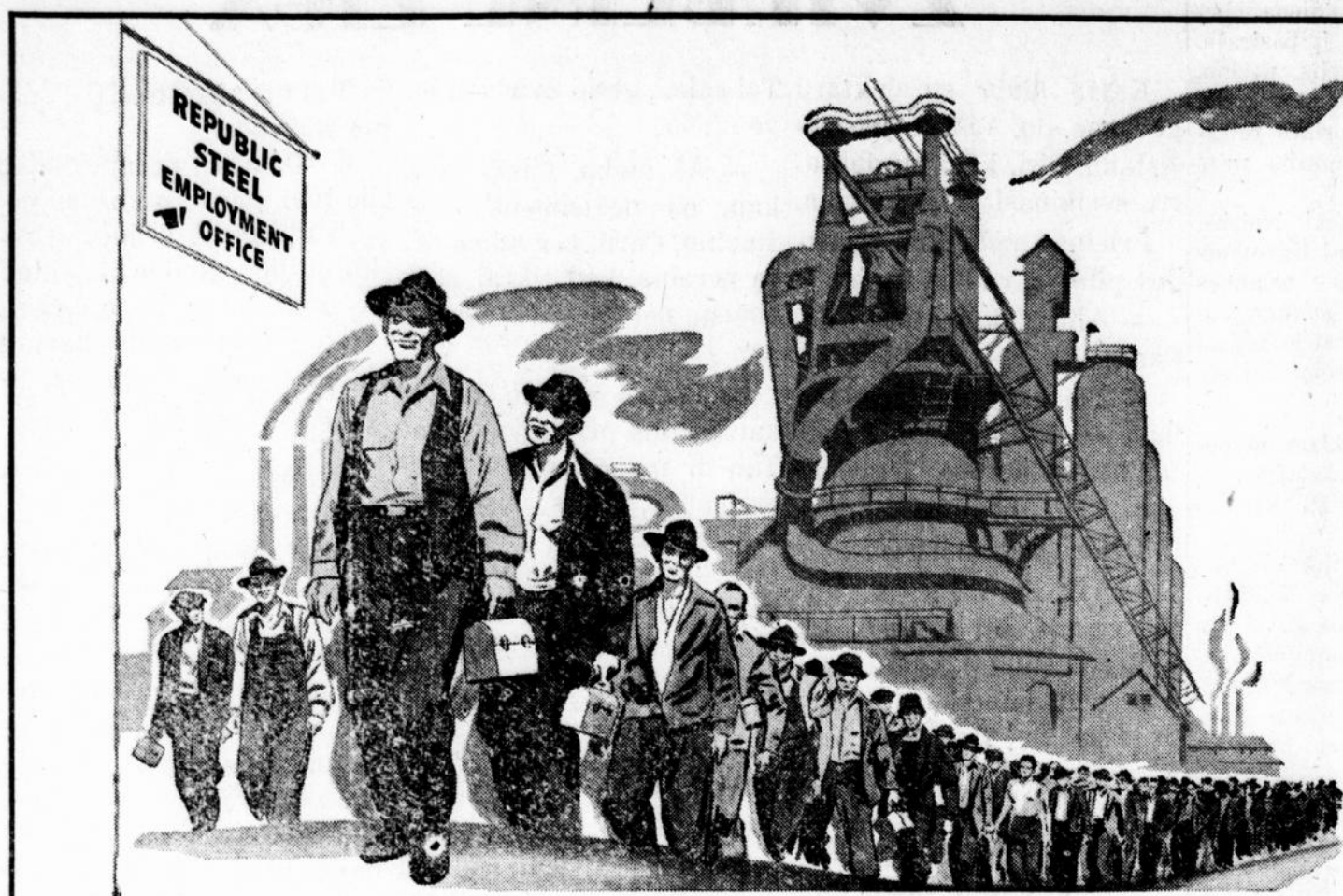
— O, praeikite! — sušnypštė daktaras.

Karininkas privilkė žydą prie upelio ir stūmė jį į upelio griovį. Žmogus pribėgo prie upelio ir krito į tirštą ąžą. Akimirkliai išas išsilygino virš jo galvos, paskui ir vėl prasiskyrė. Žmogus išnėrė. Vandens jam iki juosmens tebuvo. Stovėjo viduryje upelio ir paklauskio mis akimis žvalgėsi. Krantu laktė karininkas ir, taikydamas pistoletu į jį, rodė vamzdžio angą.

Minia sužė, sujudėjo. Pajutau,

(Perkelta į 4-tą pusl.)

Žemiau dedamo Republic Steel skelbimo vertimas lietuviškai

COMING! 800 New Jobs... to help produce the STEEL America needs!

Before anyone can work and earn, somebody must furnish money to buy tools and equipment to work with. Somebody must make an investment.

Republic is now investing upwards of \$75,000,000 in a giant expansion program in Cleveland that will add 672,000 tons a year to Republic's steel-producing capacity. When completed, these improved and expanded facilities will provide 800 new jobs.

It Takes Real Money

It takes real money to put people to work in the steel industry, and the cost is growing greater all the time. Not a one of the more than 70,000 jobs at Republic would exist today if a good many thousands of dollars hadn't been invested to create that job.

Profits Pay for Expansion

The millions of dollars needed for this and other expansion to meet the increasing need for steel must come largely from two sources. The first is—profits.

It is only by setting money aside out of earnings and "plowing back" profits into new furnaces, new buildings,

new sources of ore and hundreds of necessary improvements, that Republic is able to provide a great part of the funds to keep going and keep growing.

Profits Also Attract New Investors

The other principal source of money for expansion and for the creation of new jobs is—investors.

Many of the people whose money is invested in Republic are small investors, with a few hundred dollars each in Republic stock. These people expect and are entitled to a fair return on their investment. This means that, if they are to continue to back Republic, then Republic must earn enough to pay them a fair profit.

America's Security Depends on Profits

We must remember that if Republic and other steel companies are going to keep on expanding to meet the continuing greater need for more steel—for fighting as well as for better living—and if more and more well-paying jobs are to be made available—there must, first of all, be profits. The profits the steel industry makes during the next few years are one of the things upon which America's security—and yours—depends.

REPUBLIC STEEL

Republic Building, Cleveland 1, Ohio

A GOOD PLACE TO WORK —
A GOOD PLACE TO STAY

ATEINA! 800 naujų tarnybų

padėti gaminti PLIENĄ, kurio reikia Amerikai

Pirmu metu bet kas galėtų dirbti ir uždirbti, reikia, kad kas parūpintų pinigų, nupirkti įrankiams ir įrengimams, kuriais dirbama. Kas nors turi investuoti.

Republic dabar investuoja iki \$75,000,000 į milžinišką išsiplėtimo programą Clevelande ir padidins savo gamybos pajėgumą 672,000 tonų plieno per metus. Užbaigus tuos pagerintus ir išplėstus galimus atsiras 800 naujų tarnybų.

Tam reikia gryo pinigų

Pastatyti žmonėms prie darbo plieno pramonėje reikia gryo pinigų, o išlaidos nuolat didėja. Nei vienos iš dabar esamų 70,000 tarnybų Republic įmonėse nebūtų, jeigu tai kiekvienai tarnybai sukurti nebūtų investuota po gerą kiekį tūkstančių dolerių.

Pelnas moka už išplėtimą

Milijonai dolerių, kurių reikia sukurti tam ar kitam, išplėtimui, kad būtų patenkinti didėjančio plieno reikalavimai, daugiausiai ateina iš dviejų šaltinių. Pirmas yra — pelnas. Tik atidedant pinigus į šalį iš uždarbio ir "paskandinant atgal" pelną į naujas krosnis, naujus pastatus, į naujus rūdos šaltinius ir šimtus būtinų patobulinimų Republic gali parūpinti didelę dalį fondų, reikalingų laikytis ir augti.

Pelnas traukia ir naujus indėlius

Kitas pagrindinis pinigų šaltinis išsiplėtimui ir naujų tarnybų sukūrimui yra — investuotojai.

Daugumas investavusių į Republic savo pinigų yra smulkūs investuotojai, po keletą šimtų dolerių vienas indėlis. Tie žmonės laukia, ir turi tam teise, atitinkamų pajamų iš savo indėlių. Tai reiškia, jog norint, kad jie ir toliau remtų Republic, Republic turi pakankamai pelnyti, kad turėtų iš ko mokėti jiems prideramą pelną.

Amerikos saugumas remiasi pelnu

Mes turime priminti, kad, jei Republic ir kitos plieno bendrovės stengiasi išlaikyti ir plėsti, tikslu patenkinti nuolat didėjančio plieno poreikį — plieno kovai lygiai kaip ir geriamajam gyvenimui, — ir jie vis sudaroma daugiau ir daugiau gerai apmokamų tarnybų, — tai čia turi būti visų pirma PELNO. Per paskutinius dvejus metus gautas plieno pramonės pelnas yra vienas iš tų dalykų, kuriais remiasi Amerikos — ir mūsų saugumas.

REPUBLIC STEEL

Republic Building, Cleveland 1, Ohio

GERA VIETA DIRBTI —
GERA VIETA PASILIKTI

"AUDRA..."

Kai kas jaudinasi, kam Dirva pakėlus audrą dėl prof. V. Krėvės straipsnio... Iš tikrųjų ta audra kilo ne Dirvoje, o Naujienose, kur pasipylė berniškos kolosenos, — kaip tai dar kažkas drįsta pasakyti, kad melas yra melas. Štai ir vėl Naujienose pasirodė tuo klausimu net trys straipsniai.

Visus juos, žinoma, sukurta tūlas "Artojas", drąsus smarkauti, iš po kaukės (bet jis klysta manydamas, kad ta jo "artojiška" kaukė nepermatoma). Štai keletas tų "artojiškų" fantazijų.

Jis pradeda ginčytis dėl to, ar paskutinė Lietuvos vyriausybė buvo koalicinė. Dėl to būtų galima diskutuoti, jei būtų reikalo, bet ryšium su prof. V. Krėvės straipsniais šis klausimas visai nebuvo kilęs ir aš savo atsiliepimuose apie tą dalyką nesu nei užsiminęs, tad nesuprantama, su kuo čia tas "Artojas" dabar ginčijasi. Tik čia paminėtinas kitas dalykas: jis ta progą išsiskaiduoja paskutinės tautininkų valdybos narių pavardes ir siūlo man juos pasisklausti, kaip Smetona žiūrėjo į paskutinę Lietuvos vyriausybę. Bet nelaukdamas, kad aš pasisklaustysiu, jis pats pasiskubino neva žodis žodim atpasakoti, ką apie tai kalbėjęs "paskutinės tautininkų valdybos pirmininkas kun. V. Mironas".

Neveltui yra sakoma: "Paskubėsi — tik žmones prijuokinsi". Taip atsitiko ir su "Artojom": kun. V. Mironas nebuvo nei paskutinės nei kurios ankstesnės tautininkų valdybos pirmininku. Paskutinės valdybos pirmininku buvo dr. D. Cesevičius, anksčiau — J. Tūbelis, dar anksčiau — J. Lapėnas. Paskutinės valdybos visų narių sąrašo neapsimėčiau atmintinai pakartoti, neatsimenu, bet "Artojas", norėdamas pasirodyti dideliu žinovu, tą sąrašą tikrai iš piršto bus išsiūpęs. Pvz., tokio Baltrušaičio niekad neteko girdėti toje valdyboje, o eilė kitų yra joje buvę gana įvairiu laiku. To sąrašo tikslumas nei nesvarbu — čia svarbu tik tai, kad "Artojas" apgaudinėja skaitytojus, stengdamasis sudaryti įspūdį, jog kalba apie jam gerai žinomus dalykus, kuriuos iš tikrųjų pats laisvai

pasimano (toks jau, matyt, jo laisvės supratimas...)

Norint tikrai sudaryti žinovo įspūdį ir išdidžiai pasišvaistyti valdybos sąrašą, "Artoji" reikėjo pas A. Gilydį į Detroitą ne mane siųsti, bet pirma pačiam pas jį pasiteirauti, nes, berods, būtų ir arčiau negu man...

Pradėjęs nuo šių nereikšmingų "meliukų", tas "Artojas" jau iš peties toliau plėtoja prof. Krėvės tyčia ar netyčia paskleistąjį melą, esą prezidentas Smetona ne tik liepęs areštuoti Skučą su Povilaičiu, bet tiesiog ėmęs ir pasakęs, kad "Reikia šituos du paršus atiduot bolševikams suėst...". Jis tą tvirtina, lyg pats būtų girdėjęs prezidentą taip sakantį. O tai yra melas. Gal ir grubu tą žodį vartoti, bet kokį kitokį čia gali pavartoti?

Šis melas, ir dar su tokiais "artojiškais" priedais, yra dvejetainis, tad nesuprantama — ir asmeniškai Lietuvos garbės. Jei nenutyliu, jog tai melas, tai visų pirma dėl to, kad, jeigu tai būtų tiesybė, tai man, kaip ir kiekvienam lietuviui, būtų gėda, kad mūsų kraštas galėjo kada turėti savo priešakyje žmogų, buvusį tokios žemos moralės. Kurie tą šmeižiamą melą užsispyrę skleidžia, matyti, kaip tik to ir nori — kad lietuviams būtų tokia prietrenkianti gėda. Tuo jie nori pakelti savo partinius ar asmeninius "popierius". Bet, laimei, tai melas, ir todėl tenka pergyventi ne tą didelę, o kitą, visdėlio kiek mažesnę gėdą — kad lietuvių tarpe atsiranda, kurie nesivarždami tokių melų skleidžia. Ir ne iš dėkingumo kam nors, o iš lietuviškos savigarbos kyla reikalas prieš tokius melus protestuoti.

Kitas reikalas — asmens apšmeižimas. Neturintiems teisinių titulų veikti už mirusį, lieka tik atmintinai pakartoti, neatsimenu, bet "Artojas", norėdamas pasirodyti dideliu žinovu, tą sąrašą tikrai iš piršto bus išsiūpęs. Pvz., tokio Baltrušaičio niekad neteko girdėti toje valdyboje, o eilė kitų yra joje buvę gana įvairiu laiku. To sąrašo tikslumas nei nesvarbu — čia svarbu tik tai, kad "Artojas" apgaudinėja skaitytojus, stengdamasis sudaryti įspūdį, jog kalba apie jam gerai žinomus dalykus, kuriuos iš tikrųjų pats laisvai

V. Mykolaitis, kuris sakosi, 15 metų dirbęs Lietuvos teismuose, ir nesutinka su "K. Delmono" (taigi ir su V. Krėvės) opinija apie Lietuvos teismus, bando nuginčyti dr. B. Nemicko nuomonę, kuris sako, kad J. Paleckio formaliai, o V. Krėvės faktiškai pirmininkautoj (Perkelta į 5-tą pusl.)

(Atkelta iš 3-čio pusl.)

kaip šalčio srovė perbėgo per mano nugarą.

— Ko jis nori? — klausiau daktarą.

— Jis sako žydai, kad vamzdyje tupi raudonasis banditas, žydų draugas, ir kad žydas privalo savo draugą iš ten išvilkti.

Šiurpas ir vėl perbėgo per visą mano kūną. Stebėjau angos link brenantį žmogų ir šnibždėjau:

— Žmogžudžiai!...

Žmogus pribrido vamzdžio angą ir pradėjo drebančiu balsu šaukti:

— Draugas! Draugas! Išėik! Nešauk! Aš tik vargšas žydėlis...

Jokio garso vamzdyje, tik vokiečiai pragariškai juokėsi. Žmogus atuko galvą į krantą. Jo akys baimė maišėsi su prašymu. Jis visas virpėjo. Visiems darėsi klaidingai graudu, tik karininko šis vaizdas neveikė — jo žvilgsnis liko kietas, o jo pistoleto vamzdis palengva kilo.

Tada žmogus upelyje dar kartą žvilgtelėjo per petį, paskui susikuprino ir pradėjo lįsti į angą, vis rusiškai šaukdamas vamzdyje pasislėpusį partizaną. Šią minutę net vokiečiai pritilo. Visi aplinkui sekė į mirtį lendantį žmogų. Ir tada vamzdyje sutrenkė. Lyg patrankos trenksmas, duslus šūvio garsas išlėkė iš vamzdžio. Žmogus upelyje suklupo ir dingo po ižu pačioje angoje.

Ir kol mes suspėjome atgauti kvapą, karininkas jau vilko antrą žydą prie upelio. Karininko keiksmas buvo vienintelis garsas, kuris trikdė šurpią tylą.

Ir vėl tas pats. Po valandėlės virpęs iš šalčio ir baimės žmogus stovėjo prie angos ir maldavo nešauti. Mane dusino gerklėje įstrigęs šauksmas. Žiūrėti negalėjau, bet nueiti nebuvo jėgų.

Jau žmogus lenkėsi lįsti į angą, kai stebindžioje be žado minioje galin-gas bosas sugriauzdė "Halt!". Žmogus upeliu atsiskuko. Dabar visų dėmesys buvo nukreiptas į milžiniško stuomens pusamį vyrą, prasiiveršusį pro minią ir ramiai, tvirtai einantį prie upelio.

— Arvydas! — sušukom su daktaru vienu kartu. — Ar jis pasiuto!

Nustebę vokiečiai žiūrėjo į Arvydą. Jis parodė jiems į save, į angą ir, atsakymo nelaukdamas, nusivilko palatą. Numetęs ją ant žemės, krantu prieėjo prie angos. Pasilenkęs, viena ranka nučiuop drebančią žydą už apykaklės, truktelėjo ir, lyg šlapia šunelį, ištraukė iš vandens į krantą. Tada suriko rusiškai, sukeikė, kad net aplinkui stovintieji sudrebėjo, ir šoko į upelį. Po akimirkos jis dingo vamzdžio angoje. Jį pasitiko šūviai — vienas, du, trys, lyg patrankų griausmai. Jiems atsakė Arvydo keiksmas. Jie skrido iš vamzdžio, lyg įjerto lokio kriokimas. Dar šūvis, ir viskas nutilo. Užgniaužę kvapą žiūrėjom į angą. Tyla buvo neapsa-

koma. Ji net skaudino.

Praėjo minutė, kita — visa amžinybė, tada vamzdyje pasigirdo vandens teleškenimas, artėjo, ir po valandėlės iš vamzdžio angos išlindo Arvydo galva. Viena ranka jis tempė raudonąjį partizaną, kitoje nešė šautuvą. Ištempė ant kranto, nutrenkė lyg maišą, padavė šautuvą artimiausiam vokiečiui ir ėmė vilktis palatą. Numestasis ant žemės tyliai unktė. Jo šlapias švarkas buvo paraudęs nuo kraujo.

Lengvas atodūsiai perbėgo per minią. Mano krūtinėje lyg kas atslūgo, paliko lengva.

— Velnias... Tikras velnias, tas Arvydas! — sušuko daktaras.

Žmonės dabar atgijo, juokavo, klausinėjo vienas kitą, kas toks tas drąsuolis. Net žydų kolonos akys švietė, o šlapias žydas dėkingu žvilgsniu sekė savo išgelbėtoją. Mudu su daktaru veržėmės per minią prie Arvydo.

Ir tada atsitiko nepatiktinas dalykas. Vokiečių karininkas priėjo prie Arvydo ir piktai įsakė jam lįsti į sunkvežimį, kur jau gulėjo sužeistas partizanas. Už karininko stovėjo kareiviai su parengtais ginklais. Arvydas protestavo, aiškinosi, bet buvo jėga įstumtas į sunkvežimį.

Pradžioje šis naujas įvykis mus apstulbino. Bet greitai minia atsivago ir pradėjo užti. Mes šaukėm, plūdom vokiečius visa gerkle, nebegąsdino mūsų nei vokiečių ginklai. Bet tai buvo ir

viskas, ką mes galėjome padaryti prieš ginkluotus žmogžudžius. Bet ir to buvo gana. Vokiečiai skubiai sušoko į sunkvežimį ir nuvažiavo. Jų tarpe stovėjo Arvydas. Lyg ažuolas, aukštas ir platus. Jis žiūrėjo į minią, mojavė, o jo šypsena buvo šviesi, lyg saulė.

Dar ilgokai minia užė vietoje.

— Už ką? Ką jis bloga padarė? — klausė vienas kitą.

— Užsistojo už žydą, tai reiškia žydų draugas, — paaiškino daktaras stovintiems.

— Bet tai nežmoniška! Už žmogaus išgelbėjimą! Už gyvybę — mirtis! — šaukė žmonės.

— Į jų nagus patekti — tas pats, ką ir mirti, pridėjau aš.

— Tik ne Arvydui, — mano nuste-bimui atsakė daktaras. — Užteks čia jaudintis, eime, juk mudu žinom, kad Arvydo galas neims.

Daktaras šypsojosi. Aš šypsojosi negalėjau, bet neprieštaravau. Netgi pats nustebau, kai pasakiau:

— O gal ir neims...

Kai mudu išėjom į gatvę, jau nedaug žmonių ant kranto buvo bėpalikę. Ir žydų darbo kolona jau buvo nuvaryta, tik keletas jų, sargybinio sekami, braidžiojo upelyje, jieškodami nušautą.

Ėjom tylėdami. Tik po kurio laiko daktaras paklausė:

— Kaip dabar? Tiki?

Aš atsakiau negreitai.

— Kaip ten bebūtų, o tas Arvydas tikras velnias!

— Gal ir pats velnias, — pritarė daktaras. Paskui pridūrė: — Mes dar pasikalbėsime, kaip tada sakiau. Iki...

— Ir jis pasuko į skersgatvį.

Aš ėjau palengva, o mintyse pynėsi aną kartą girdėta iš daktaro, dabar matyta, ir vertė mane galvoti. Ką dabar buvau matęs, stebuklu nelaikiau, tai buvo lengvai išaiškinama: partizanas buvo sužeistas, sušalęs, negalėjo gerai taikyti, be to, veikė jį ir Arvydo drąsa ir keiksmas, o svarbiausia, pri-trūko šovinių. Bet kai prisiminiau, kad tai ne pirmą kartą, kad jis tą tiki ir kad tas tikėjimas padėjo atlikti šios dienos žygį, nė nepasijutau pasakęs:

— Ką gali žinoti...

* * *

Išdėstyti savo samprotavimus apie antgamtinių jėgų apsirėikimus daktaras negavo progos. Nesutikau jo. Sutikau tik Arvydą. Ir tai tik po kelerių metų, tremtinių stovykloje, Vokietijoje. Atpažinau jį ne iš anos garsiosios šypsenos, bet iš stuomens ir pavardės. Vietoj anos šypsenos ir duobučių žanduose, visame veide buvo išsikūsinęs graudus liūdesys. Ar jau matė jis savo kraują, neišdrįsau paklausti. Gal ir ne. Juk Gestapo rūsiuose budėliai mokėjo sunaikinti žmogų kraujo ir nepaliedami. Viena buvo aišku: to kraujo jau nedaug buvo pas Arvydą belikę...

MŪSŲ KALBA

Redaguoja
Pranas Skardžius

DAR DĖL TIKRINIŲ SVETIMYBIŲ RAŠYMO

Atsiliępdamas į 1950 m. Dirvos Nr. 52 "Mūsų kalboje" paskelbtą straipsnį, vienas skaitytojas, J. Rautkys, pareiškia keletą skirtingų minčių. Visų pirma jis pastebi, kad kaip mums, taip ir kitų tautų žmonėms nepatinka, kai jų pavardės bei vietų pavadinimai keičiami. Pvz. mes priešinamės prieš tokias kraipymus kaip Kovno, Vilno, Ragnit, Tilsit, Polangen ir kt. Mums nemalonu, kai Klaipėdos krašte Sragys arba Preikšaitis suvokietinama ir Sragies arba Preikschat. Dėl tokio iškraipymo kartais atsiranda ir kitokių nemalonių; pvz. Vokietijoje buvęs sulaukytas žydų žudikas Weiss, kuris mūsų laikraščiuose buvęs pavadintas Weissas, su galūne -as, iš dalies lyg ir duodančia pamatą manyti žudiką esant lietuviui. Iš kitos pusės pavardžių sultinimas gali sudaryti ir juridinių sunkumų; pvz. jeigu užuot Driesch bus įrašytas Drieschas, tai ir pats dokumentas gali įgauti visai kitokią vertę. Pagaliau čia dar nemažą vaidmenį vaidina ir praktinė pusė: sulietuvinatos pavardės gali būti sunkiau beaprašytos, o tai ypač tarp tautinėje korespondencijoje gali sukelti nereikalingų nesupratimų ir tt. Todėl autorius mano, ar negeriau būtų visuomet laikytis originalinės rašybos, o linksniuojant pridėti galūnę su apostrofu, pvz. Truman, Truman'o, Truman'ui ir kt.

Šitokia autoriaus nuomonė nėra kaip reikiant pagrįsta ir tikslinga. Visų pirma mes svetimus vardus rašome ne kitiems, bet savo visuomenei, todėl pirmiausia turime žiūrėti savųjų, ne svetimųjų reikalų. Svetimieji paprastai mūsų šiočiu ar kitokiu rašymu visai nesidomi; pvz. vokiečių filosofui Drieschui visai nesvarbu, kaip mes jo pavardę rašysime: Drieschas, Driesch'as ar Dryšas. Mūsų svetimųjų vardų rašymai tėra įdomūs ir svarbūs tik mums patiems. Turdami kaitomąją savo kalbos sistemą, mes tiek savuosius, tiek svetimuosius vardus, kur tik galime, kaitome rašydami ar tardami. Pvz. mūsų universitete buvo du užsieniečiai germanistai, kuriuos mes visuomet vadinavome Eretas ir Engertas, ne Eret, Engert. Taip pat vokiečių filosofą Kantą mes vadiname Kantas, ne Kant.

Nors vienas kitas svetimuosius tikrinius vardus yra mėginę rašyti nekaitomai, bet didesnio pasisekimo neturėjo. Ir tai yra visai suprantama: svetimi nekaitomi žodžiai mūsų kalbai yra beveik tas pat, kaip ir ratas kišamas pagalys — jie nederą su kaitomąja mūsų kalbos sistema ir todėl labai sunkina kasdieninę vartoseną. Kad galėtume išvengti šitos sunkenybės, visos ligšiolinės mūsų rašybos reformos komisijos sutartinai buvo nutarusios laikytis šiokių linijų:

1. visus svetimuosius tikrinius vardus, kurie baigiasi tariamu priebalsiu, rašyti su lietuviškomis galūnėmis be apostrofo, pvz. Drieschas, Engertas, Eretas, Hermannas, Kantas, Schilleris, Schopenhaueris, Achesonas, Trumanas, Eisenhoweris, Adenaueris, Plevanas, Chamberlainas, Bevinas ir kt.

2. vardus, kurie baigiasi netariamu balsiu ar priebalsiu, rašyti su apostrofu, pvz.: Sausures'as, Molier'as, Chateaubriand'as, Shakespear'as ir kt.

3. tokie vardai kaip Rousseau, Mirabeaux, Hugo, Daudet, Tardieu, Beauvais ir kt. visai nekaitomi;

4. slaviški vardai rašytini su galūnėmis, pvz.: Bielinskis, Gogolis, Krylovas, Lermontovas, Puškinas, Tolstojus, Turgenevas, Žukovskis ir kt.;

5. latvių pavardės rašytinos su atitinkamomis lietuviškomis galūnėmis, pvz.: Endzelynas, Pilsniekas, Skujeniekas, Berzinis, Celminis, Kaktinis (ne: Berzinšas, Celminšas, Kaktinšas), Celmas (ne: Celmsas), Blesė, Švabė ir kt.;

6. Antikiniai vardai rašytini iš ligšiolinės įprastinės (lotyniškos) vartosenos, pvz.: Homeras, Eschilas, Edipas, Egiptas, Apolonas, Euripidas, Heraklitas, Cezaris, Ovidijus, Tacitas, Cicero ir kt.

Iš šito trumpo sąrašo matyti, kad svetimieji vardai yra gana įvairūs, ir todėl jų rašyba negali būti visai vienoda. Bet vis dėlto bendras jų visų rašymo palinkimas yra gana aiškus — ko daugiau yra visus šiočiu ar kitokiu būdu priderinti prie mūsų kalbos kaitomosios sistemos. Ši praktika mūsų nepriklausomybės laikų spaudoje buvo jau beveik įsigalėjusi ir daugelį lietuvių skaitytojų ko geriausiai patenkino. Prieš šią sistemą mėgino šiaurės gal tik vienas kitas, kuriam lietuvių kalbos reikalas iš viso neperdaugiau rūpėjo. Bet suprantingai svetimtaučiai, kurie bent kiek turėjo reikalo su mūsų kalba, dėl to neprotestavo ir negalėjo protestuoti, nes tikrinių svetimybių rašymas buvo ir yra tik vidinis mūsų pačių, ne kieno nors kito reikalas.

Tos aplinkybės, kurias mini laiško autorius, nėra sprendžiamos dabartinei mūsų svetimybių rašybai. Kad mūsų kaimynai kairiuosius mūsų vietovardžius savaip vadina, nėra ko daug stebėtis: daugelis mūsų tikrinių vardų buvo suvokietinta ar suslavinta ryšium su įvairiomis kūrmosi stadijomis, kolonizacija, nutautimo vyksmu ir kt. Pvz. Tilžės miesto pavadinimą mes esame išlaikę lig šių dienų, o vokiečiai, kolonizavę visą Maž. Lietuvos kraštą, šį miestą vokiškai pavadino nuo Tilžytės upės; dabar rusai tą miestą naujai pavadino Sovietsku. Arba štai vėl seną vokišką Koenigsbergo miestą mes jau nuo seniau vadiname gudišku Karaliaučiumi (iš Korolevec plg. lenkų Krolewiec), o rusai dabar jį yra pakrikštiję Kaliningradu. Čia rusai, rusindami senus lietuviškus arba vokiškus vietovardžius, yra pasielgę visai panašiai, kaip ir vokiečių naciai, kurie, pvz. šalia senesnio Insterburgo, dar senesnę Ištuties vietovę prieš pat karą ir pasilikę Pilkalnį visai suvokietino į Schlossberg.

Kaip vokiečiai Maž. Lietuvoje, taip lenkai Vilniaus krašte tautiniais ir politiniais sumetimais beveik visus lietuviškus vietovardžius buvo sulenkinę, pvz. Švenčionys buvo vadinami Święciany, Paneriai — Ponary ir tt. Norėdami daugiau pabrėžti lenkų įtaką Lietuvoje, jie ir Lietuvos vietovardžius stengėsi ko daugiau lenkiškai ar sulenkinti vartoti; pvz. Kėdainiai buvo vadinami Kiejdan, Subačius — Subocz, Kupiškis — Kupiszki ir kt.

Visai panašiai, tik visai kitais sumetimais, elgiasi ir nemaža mūsų išeivių. Derindami prie naujų aplinkybių ir norėdami ko daugiau "išsišerti", dažniausiai patys, niekieno nevertiami, dirbtinai sutrumpina arba visai pakeičia savo pavardes; pvz. iš Obelenio atsirado O'Bell, iš Diraičio — De Right, iš Rimavičiaus — Raymond,

iš Gailišio — Gailus (ne Gailius!) ir tt.

Bet visi šie tikrinių vardų pakeitimai arba iškraipymai nieko bendra neturi su tikrinių svetimybių vartojimu mūsų dabartinėje bendrinėje kalboje. Kiek galėdami mes pirmoje vietoje svetimus vardus paliekame beveik nepakeitę, tik, kai kuriuos atvejais pridėdami galūnes, prideriname juos prie mūsų kalbos kaitomosios sistemos ir tuo būdu palengviname jų vartojimą patiems lietuviams. Kiek daugiau esame sulietuvinę tik senus vardus, pvz. Maskva, Varšuva, Berlynas ir kt.

Kad kasdieninė vartoseną be reikalo nepasunkėtų, mes nesame linkę per daug kur ir apostrofo dėlioti; pvz. Kant'as, Hermann'as, Brender'is, Senn'as ir kt. numaningam žmogui nieko daugiau nepasako kaip Kantas, Hermannas, Brenderis ir kt., tik toks yra skirtumas, kad pastarosios lytys yra lengvesnės rašyti be apostrofo. Dokumentinėje kalboje kiekvieną atskirą atvejį tenka pagal reikalą rašyti; pvz. svetimosios kalbomis rašomose dokumentuose nekaitomai rašytini ir lietuviški vardai (Miss Kubilius, ne Kubiliūtė, Mrs. Saladžius, ne Saladžiuvienė ir kt.).

"AUDRA..."

(Atkelta iš 4-to pusl.)

"vyriausybė" nebuvo ir negalėjo būti teisėta Lietuvos vyriausybė. Prieš tai V. Mykolaitis priekaištauja man "grubumą" ir todėl jis su manim nei kalbėti nenorįs, pasitenkindamas "švelniaisiais" "Delmonu". "Artojų" ir kt. pasisakymais.

Tiesa, ne pačiomis švelniausiomis prištinaimėmis prisilieciau prie profesoriaus straipsnio, bet vis dėlto keistoka, kodėl V. Mykolaitis, būdamas toks jautrus, visai nepastebi didžiųjų grubumų paties V. Krėvės tvirtinimuose. Argi teisėjas neturi būti visiems lygiai teisingas?

V. Mykolaitis įrodinėja, kad V. Krėvės vyriausybė buvusi formaliai teisėta konstitucinė vyriausybė.

Palikdamas tuo reikalu žodį pačiam dr. Nemickui, jei jis ras esant reikalinga paaiškinti savo teigimus (V. Mykolaičio tik iki usės tepalietus), noriu atkreipti dėmesį štai į ką:

Štai turiu Vliko memorandumą Lietuvos nepriklausomybės atstatymo reikalą, įteiktą pernai JAV, Didžiosios Britanijos ir Prancūzijos užsienio reikalų sekretoriams — ministeriams.

Jame išdėstyta, kuo mes, lietuviai, motyvuojam savo teises į Lietuvos nepriklausomybę atstatymą. Tarp kitų motyvų yra ir toks:

"The President of Lithuania Antanas Smetona, in protest against Soviet aggression, and with the intention of carrying on the struggle for the restoration of Lithuanian independence, left Lithuanian territory on June 15, 1940. Under the Lithuanian Constitution, the Prime Minister, Antanas Merkys, had no power either to designate a new prime minister or to charge anyone with the formation of a government. Therefore, the government, ostensibly headed by the Communist quisling Paleckis was illegal.

(Supreme Lithuanian Committee of Liberation. MEMO. RANDUM on the Restoration

Tai kuklus, pereinamas ir, reikia pasakyti, potamsis kambarys ištaingiuose Detroito The Women's City klubo rūmuose, miesto centre, Kambarys apkabinėtas Antano Melniko paveiksais — viso 10, o pasieniais išstatyti Glorijos Melnikienės skulptūros darbai — viso 4. The Women's City klubas tokią parodą rengia kas mėnuo. Tad mūsų tautiečio paroda užtruks visą vasario mėnesį.

Tačiau meno vertę sudaro ne kiekybė, bet kokybė. Tad žvilgtelėkime į A. Melniko tapybos pakraipą, formą, kompoziciją, tematiką, jos evoliuciją ir tt.

Tuojuo, reikia pasakyti, kad A. Melnikas dabartiniame savo kūrybos laikotarpyje yra ekspresionistas par excellence. Sakau, dabartiniame laikotarpyje nes kas iš to jauno dailininko išsivystys ateityje, mes šiandien dar negalime pasakyti.

Nesigilinant čia plačiau į ekspresionizmo mokyklos pasaulėžiūrą, vis dėlto reikia pastebėti, kad šiai meno krypčiai pagrindinį vaidmenį vaidina kraštutiniai individualūs požiūriai ir gamtos ir daiktų. "Aš taip matau arba man taip atrodo ir todėl aš taip išreiškiu", tai yra tos mokyklos šūkis. Ir reikia pastebėti, kad dailininkas išreiškia ne savo idėjas, bet tik savo jėgą, kurį jam padaro, sakykime, peizažas ar daiktas. Pati tikrovė ekspresionistui tik tiek turi reikšmės, kiek ji paskau-

of Lithuania's Independence. Published by the Lithuanian Executive Council, 1950. Psl. 7 — 8).

Memorandumo 7-me priede, kur nagrinėjami juridiniai sovietų agresijos aspektai, pacituotoji tezė plačiau paremiama:

The nomination was illegal because this very act of nomination is a prerogative of the President of the Republic, and the Prime Minister could not make the nomination (Const. Art. 72). This illegality of fact is reinforced by an illegality in essence, since the Prime Minister M. Merkys, in proceeding with the nomination of the new "government", acted not as a supreme constitutional organ invested with this power by the sovereign Lithuanian nation, but as executor of the will of the government of a foreign State occupying the country by force. This "government" may be qualified as an organ of administration established by the occupiers." (Ten pat, 71 pusl.)

Taigi, kaip matome, Vlikas kreipiasi į didžiųjų valstybių pasaulinės politikos lėmėjus, įrodindamas, ir pamatuotai, kad Paleckio — Krėvės "vyriausybė" buvo tik okupantų sukurta organas — tą patį teigė ir dr. B. Nemickas, o V. Mykolaitis Naujienose bando palaikyti priešingą tezė, kuri yra ne tik prof. Krėvės, bet taip pat ir Maskvos tezė.

V. Mykolaičio argumentai ne atrodo įtikiną, nes ir iš jo ištisi matyti skirtumas tarp 71 ir 72 straipsnių. Pirmame kalba apie prezidento galios veiksmų atlikimą už prezidentą, kitame — apie visą prezidentą. Norint, galima interpretuoti, kad čia nėra įsakaus skirtumo, bet iš kur dabar tu rėty mums, lietuviams, kilti noras netgi dirbtinai būdu tempiti savo konstituciją ant sovietams patinkamo korpulio? Ypač, kad mums palankioji interpretacija yra daug natūralesnė bei patikimesnė.

V. Rastenis.

Antano Melniko ir Glorijos Melnikienės meno paroda Detroite

tina jį kurti. Svarbiausia gi jam yra tikrovės sukeltas įspūdis ir kaip tik duotą momentą, nes kitą akimirka gali pasikeisti daikto padėtis, šviesa ir tuo pačiu turės pasikeisti dailininko įspūdis. Savaime suprantama, kad ir paveikslas tuo atveju bus tik toks.

Kaip minėjau, A. Melnikas yra įsitikinęs ekspresionizmo mokyklos atstovas. Svarbiausias jo rūpestis yra grynai tapybinių problemų — formų, spalvų ir kompozicijų — sprendimas. Dailininkas ypatingai bijo "literatūros" tapyboje. Jis savo sužetų paveiksluose "nepasakoja", kaip, sakykime, romantikai, bet juos bloškia žiūrovui spontaniškai, beatodairiškai nardydami į grynąsias tapybos problemas, nuotakose ir polėkiuose. Savo darbuose jis "išsiskaido", pats, be jokio svyravimo nusi-gręždamas nuo tikrovės. Kaip geras ekspresionistas, savo momentinio įspūdžio vardu, jis au-koja tikrovės dėsnius savojo vaizdo naudai.

Kaipo toks, A. Melnikas yra veržlus, išradingas ir subtiliai jautrus kompozicijai, formai ir spalvoms. Drąsiais teptuko bruožais jis tvarko erdvę, savaip sprenddamas formas ir perspektyvos problemas, kurios jo supratimu įgyja labai individualų pobūdį. Savo nemažiau drąsiuose spalvų deriniuose A. Melnikas, gal būt, yra lyriškas, bet nėra sentimentalus. Iš jo paveikslų greičiau dvelkia santūrus intelektualizmas, susietas su veržliais fantazijos polėkais, kurie visiems jo darbams suteikia jaunystės nerimą, įsiekimo ir gal net blaškymosi atspalvį.

Nors A. Melnikas ir stengiasi "išsakyti save" ant drobės, tačiau jis vis dėlto dar tebeieško savęs. Tos pastangos susirasti save matomos ir jo negausiniuose paveiksluose. Aš nenoriu spėlioti apie dailininko ateitį, bet man rodosi, kad A. Melnikas galbūt nesąmoningai neriasi iš jį užburusio ekspresionistinio požiūrio į tapybą, įsiekdamas savaimingesnių, individualesnių

AŠ LAIKIAU PAMALDAS UŽ STALINĄ

Idomus stačiatikių dvisiški pasipaskojimas. 60 puslapių Galima užsisakyti Dirvoje, siun- knygelė. Kaina — 50 centų, o 50c pašto ženklas, arba \$1.00 už dvi

Naujas žodynas

V. Pėteraičio "Mažasis lietuviškai - angliškai žodynas"

Gabija, 370 Union Ave, Brooklyn 11, N. Y.

Kaina \$2.00.

cija yra daug natūralesnė bei patikimesnė.

* * *
J. Antanaitis paliečia naują stygą šiose diskusijose — tiesa iš esmės nėra nauja, nes dar Lietuvoje vieno kito jau ne kartą liestą. Būtent, kas kiek prisidėjo prie komunizmo veido nepažinimo ar klaidinančių iliuzijų dėl jo. Tarp ko kita jis primena ir pastangas propaguoti sovietų tautų "kultūros" pažinimą.
J. Antanaičio paliesti tema labai plati. Ir ji neužmirština, nors gal dar ir nebūtina kaip tik dabar ją smulkiau nagrinėti.
V. Rastenis.

ir, svarbiausia, realizmui artimesnių išsireiškimo formų. Ta evoliucija ypatingai ryški, žvilgtelėjus į jo Pincio parko ežerus (du paveiksai) ir į vėliau darytą "Romos tiltą". Pirmieji paveiksai yra žymiai "ekspresionistiškesni" už paskutiniuosius, kurie, atrodo, lyg ir iškritę iš ekspresionistinės spalvų bei formų fantastikos ir jau gero-kai pasistūmęjęs tikrovės link. Su tuo sutinka ir pats dailininkas. Jo žodžiais, ankstyvesni jo paveiksai, kurie nėra išstatyti parodoje, buvę žymiai "ekspresionistiškesni". Tai yra, taip sakant ekspresionistas pakeliui iš ekspresionizmo...

A. Melniko tematika nėra labai įvairi. Vyrauja peizažas, bet to, matome vieną natūrmortą ir paveikslą "Mezganti mergaitė". Lietuviškų temų dailininko darbuose visai nėra.

A. Melnikas tapybos studijas pradėjo Kauno Meno Mokykloje. Pabėgęs iš Lietuvos jis apsigyventino įspūdžio vardu, jis au-koja tikrovės dėsnius savojo vaizdo naudai.

Baigdamas negaliu susilaikyti nepareiškęs vieno kito pageidavimo, kurie, aišku, nieko neįpareigoja. Pirmas mano pageidavimas jaunam dailininkui būtų toks: pagreitinoti evoliuciją iš ekspresionizmo ir priartėti prie gamtos ir tikrovės, nes tikrojo meno dėsniai yra amžini ir pastovūs, nors formos spalvos ir kompozicijos gali įvairuoti pagal gaudynių dviasis ir menininko individualius pomėgius, skonį bei sugebėjimą. Visiškai gamtos formų ignoravimas, bet kokių objektų spalvų harmonijos principų paneigimas ir kad ir elementariausių perspektyvos reikalavimų neįėjimas yra paties meno paneigimas. Kur kas yra tiksliau ir yra mi-

Sveikintinas dalykas, kad ponai Melnikai nors dar neseniai įsikūrę šiame krašte, stengiasi susirasti kelią ir į amerikietišką visuomenę.

Vyt. Alantas

DIRVOS ATSTOVAI

į kuriuos galima kreiptis visais DIRVOS prenumeratos ir skelbimų reikalais:

Baltimore, Md.
Antanas Česonis, 620 W. Cross St.

So. Boston, Mass.
Brunonas Kalvaitis, 545 East Broadway.

Chicago, Ill.
Jonas Papiėnas, 4416 So. Hermitage Ave. YA 7-0191

Dayton, Ohio
J. A. Urbonas, 1302 Lamar St.

Detroit, Mich.
L. Bulgarskas, 7313 Navy Ave.

Newark, New Jersey
A. S. Trečiokas, 314 Walnut St.

New Yorke - Brooklyn
Antanas Sodaitis, 57-56 63rd St., Maspeth, N. Y.

Waterbury, Conn.
Vladas Varneckas, 2157 N. Main St.

Hamilton, Canada
Bronius Vengrys, 227 Brant St.

Montreal, Canada
Stepas Kęsgaila, 6882 Beaulieu St.

Toronto, Canada
Jonas Paršeliūnas, 514 Euclid Ave.

Anglijoje
J. Mašanaukas, 58 Neufield Rd., Coventry, Warwick's

Australijoje
Povilas Lukošūnas, Box 1665 M, G.P.O., Adelaide, S. A.

Venecueloje
Antanas Diržys, c/o Crisalerias Nacionales, S. A. Apartado 4532, Maracay.

LIETUVIŲ ARCHYVAS

Lietuvos Istorijos Metraštinis

BOLŠEVIZMO, NACIONALSOCIALIZMO, TREMTIES METAIS

Redaguoja: Jonas LEONAS

31)

LIETUVOS KULTŪROS GOLGOTA pirmosios bolševikų okupacijos metais

Dr. Kęstutis Kernušis

II

MUZIEJŲ VARGAI BOLŠEVIKŲ OKUPACIJOS METAIS

(Tęsinys)

3. Muziejinių persekiojimas

Muziejai ir muziejininkai visame pasaulyje mažiausia te-turi reikalų su politiniais įvykiais ir jie savo darbą dirba visiškai neturėdami jokių ryšių su politiniais pasikeitimais. Iš pradžių atrodo, kad ir Lietuvos TSR muziejai galės gyvuoti, kaip gy-vavę ir kad muziejinių nelies čekistų rankos. Deja, tai pasi-rodė tik tuščia iliuzija.

Ypač skaudžią operaciją bolševikų laikais teko pakelti Vytauto Didžiojo Karo Muziejui. Ilgametis to muziejaus vir-šininkas gen. Nagius - Nagevičius tuoj po bolševikų įsibrovimo į Lietuvą buvo pašalintas. Jo vieton pereinamosios vyriausybės buvo paskirtas pulk. J. Šarauskas. Tada Karo Muziejus gavo po-litinį vadovą, kuris muziejiniuose klausimuose atstovavo bolše-vikinės vyriausybės interesus ir turėjo įgyvendinti jos pagedai-vimus. Lietuvos nepriklausomybės kovose pasižymėjęs kauty-nėse su bolševikais pulk. J. Šarauskas 1940 m. rudenį buvo areš-tuotas. Prasidėjus vokiečių karui prieš bolševizmą, pulk. J. Ša-rauskas kartu su daugeliu kitų Lietuvos veikėjų ir karininkų tragiškai žuvo Rusijos gilumoje. Jis kartu su kitais buvo pa-lydovų sušaudytas. Pulk. J. Šarauskas, būdamas paskirtas Karo Muziejaus viršininku, tikėjęs galėjęs rimtai tvarkyti jam pa-vestą darbą. Jis buvo numatęs surinkti nacionalizuotuose dvaruose išlikusią karinio istorinio turinio medžiagą. Tuo reikalu yra išlikęs su jo parašu 1940 m. rugsėjo 24 d. raštas švietimo liaudies komisarui.

Lietuvos Respublika. Vytauto Didžiojo Karo Muziejus. 1940 m. rug-sėjo mėn. 24 d. Nr. 692. Kaunas.

S. L. K. Kultūros Reikalų Departamento Direktoriui.
Remiantis kultūros paminklų apsaugos įstatymu, kultūros pa-paminklų konservatoriaus buvo sudarytos brigados apžiūrėti LTSR teritorijoje esamus kultūros paminklus ir juos suregistruoti. Kadangi turimomis žiniomis registravimo darbas jau baigiamas, tai prašu Tamstos sutikimo ir parėdymo suteikti Karo Muziejui žinias apie vi-sus suregistruotus karininkų istorinio turinio kultūros paminklus (ginklus, sąvokus ir tt.).

Pulkininkas J. Šarauskas, Karo Muziejaus Viršininkas. Bron-
Zekonis, Politinis Vadovas, Adm. Majoras Šeštaktuskas, Karo Muziejaus Saugūnas.

Komunistinis teroras skaudžiai palietė ne tik centrinius, bet ir provincijos muziejus, muziejininkus ir jų globėjus. Bolševikams okupavus Lietuvą, Alytaus muziejaus vedėjas ir Dzūkų Kraštotyros Draugijos pirmininkas J. Miškinis turėjo iš savo pareigų tuojau pasitraukti. Tas pareigas pasiėmė žinomas Lietu-vos veikėjas ir visuomenininkas dr. S. Janavičius, o muziejaus reikalų vedėju buv paskirtas mokytojas Nadzeika. Dr. Janavi-čius bolševikų buvo areštuotas ir Alytaus muziejaus reikalai pakibo ore. Nadzeiką iškėlus kitur mokytoju, muziejaus globėju buvo paskirtas pradžios mokyklų inspekcijos raštvedys Šneideris. Vėliau Šneideris repatrijo į Vokietiją ir muziejau vedėju buvo paskirtas mok. Bertlingas, kuris bolševikų buvo išvežtas į Si-birą.

Biržų muziejus bolševikų laikais skaudžiau kad ir nenu-kentėjo, tačiau jokios pažangos nepadarė. Senasis muziejaus prižiūrėtojas Stankevičius buvo pašalintas. Nauja muziejaus pri-žiūrėtoja buvo paskirta žydė, kuri, pabėgdama iš Lietuvos į Ta-rybų Sąjungą, pavogė auksinius ir sidabrinus pinigus.

Kėdainių muziejus beveik visą bolševikų okupacijos laiką buvo terorizuojamas milicijos reikalavimu užleisti jai patalpas. Kėdainių Kraštotyros D-jos pirmininkas ir muziejaus steigėjas Vl. Rybelis buvo suimtas ir laikomas Kauno ir Ukmergės kalė-jomuose 11 mėnesių. Iš Ukmergės kalėjimo grįžo su palaužta sveikata ir 1943 m. spalio 11 d. mirė.

ANGLŲ KALBOS

neįmanoma išmokyti be vadovėlių ir žodynų.

Didžiausias šios rūšies literatūros pasirinkimas yra Lietuvių Spaudos Centre "Gabihoje"

V. PETERAITIS, Mažasis lietuviškai anglų kalbos žodynas, su tar-tumi, 418 psl., daugiau kaip 12,000 žodžių. Kaina \$2.00
V. PETERAITIS, Didysis lietuviškai anglų kalbos žodynas, daugiau kaip 30,000 žodžių, 580 psl., didelio formato. Kaina \$5.00
A. HERLITAS, Angliškai lietuviškas žodynas, 400 ps. Kaina \$3.00
A. LALIS, Lietuviškai anglų kalbos žodynas, 400 ps. Kaina \$3.00
2 tomai kartu Kaina \$14.00
J. KUKANAUZA, Anglų kalbos gramatika lietuviams, 192 psl., Kaina \$2.00
V. MINKUNAS, Anglų kalbos skaitymai, 184 psl. Kaina \$1.20
Anglų kalbos mokytojas, 174 psl. Kaina \$2.00

Su užsakymu, pridėdant po 15 centų smulkiais pašto ženklais persiuntimui, siųsti kartu ir pinigų, čekius ar Money Order, adresuotus:

G A B I J A
340 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y.

S L A S K E L B I A

TAUTAI STIPRINTI VAJŲ

Kviečia visus sąmoningus lietuvius į bendrą darbą tautos gyvybei išlaikyti

Susivienijimo Lietuvių Amerikoje Pildomoji Ta-ryba nutarė paskelbti naujų narių įrašymo į SLA vajų ir išrinkti tokio Vajaus pravedimui komisiją: prezidentą W. F. Laukaitį, vice prezidentą Povilą P. Dargį ir sekretorių M. J. Viniką.

SLA Vajaus Komisija, atsižvelgdama į lietuvių tautos bei Lietuvos Valstybės tragišką padėtį, kuomet aziatišku žiaurumu pasilaikantis rusiškas komuniz-mas grumoją išžudymu lietuvių, kuomet tarptautinių santykių stovis yra pavojingai įtemptas, nutarė jung-ti su šiuo Vajumi lietuvių tautinės sąmonės stiprinimą, Lietuvos Nepriklausomybės atstatymą, remiant Jungtinių Amerikos Valstybių pastangas žmonijai taiką užtikrinti, demokratinės laisvės išlaikyti ir jas įgyvendinti visame pasaulyje. Šių gyvybinės reikšmės tikslų atsižvelgiant, nutarta visų šiame Vajuje prisirašiusių narių dalis mokesčio skirti tiems tiks-lams atsiekti, todėl nutarta ir šį Vajų pavadinti:

TAUTOS STIPRINIMO SLA VAJUS

Šis reikšmingas Tautos Stiprinimo SLA Vajus prasideda Vasario 16 Dieną, šiais metais. Šio Vajaus laiku įstodami į SLA ne tik turit progą palengvin-tomis sąlygomis apdrausti savo gyvybę ir sveikatą, bet kartu įsitraukiate į tautos gelbėjimo ir stiprinimo veiklą ir savo mokesčiais paremiate tą gyvybinės svarbos veiklą. Tokis SLA Vajus iš viso pirmas vi-soje SLA istorijoje.

Vajaus Komisija nuoširdžiai kviečia visus ge-ros valios lietuvius bei atidėliojimo patapti SLA nariais ir prisidėti prie didžiųjų tautos gelbėjimo ir stipri-nimo darbų. Kartu prisidėsite įgyvendinimui visų kil-nųjų SLA frateralinį tikslų ir užtikrinsite sau ir visiems SLA nariams praktiškai fraterals naudą. Įstojimo į SLA reikalais informacijas suteiks SLA kuopų organizatoriai ir kiti veikėjai, arba rašykite SLA sekretoriui:

Dr. M. J. Vinikas,
307 W. 30th St. New York 1, N. Y.

RAUDONOJI ŽVAIGŽDĖ

52 autentiškos fotografijos — bolševikų darbų Lietuvoje 1941 birželio mėnesį liu-dininkės. Trumpi ir tikslūs paaiškinimai lietuvių ir anglų kalbomis.

Gaunama DIRVOJE. Kaina 75 c.

Marijampolės "Sodžiaus" muziejaus vedėjas 1940 m. lie-pos m. buvo iš pareigų atstatytas, vėliau išvežtas į priverčiamų darbų stovyklą.

Ilgametis ir labai daug nusipelnęs Rokiškio muziejaus ugdymui, taurus ir ramus jo vedėjas, gimnazijos mokytojas Pet-ras Bliūdžius išvežtas į Rusiją. Prie jo išvežimo prisidėjusi ir ta aplinkybė, kad Rokiškio muziejuje buvo gausu religinio turinio eksponatų.

Iš teisinio darbo pašalinantis teisėjas Boleslovas Pečkaus-kas, žinomasis rašytojas Marijos Pečkauskaitės giminaitis, bi-jodamas ilgesnį laiką pasilikti be užsiėmimo ir būti išvežtas, pradėjo dirbti prie "Aušros" Muziejaus, ypačiai kultūros pamink-lų apsaugos ir globos srityje. Bet ir tos pareigos jo neisgelbėjo nuo čekistų: ištremtas į Ruisiją. B. Pečkauskas ypačiai padėjo daug pastangų meniniam turtui nacionalizuotuose dvaruose ap-saugoti. Tas jo kilnus triūsas, matyti, kaip tik bolševikams ir nepatiko.

Tai tik keletas pavyzdžių, kurie skaudžiai liudija, kad Lie-tuvos muziejininkai bolševikams nepataikė "šokti pagal jų muziką".

Ko bolševikai iš muziejų norėjo, gerai pavaizduoja kad ir šitoks Alytaus muziejaus globėjo gautas iš švietimo Liaudies Komisarato 1940 m. gruodžio 19 d. raštas:

Daugumas LTSR muziejų savo muziejinėje veikloje apsiribo-davo rinkdami savo apylinkės gamtinę, archeologinę, etnologinę ir istorinę medžiagą. Labai retai kur buvo kreipiamas dėmesys į rinkimą tokios medžiagos kuri vaizduoja vietos darbo klasių kovą už socialis-tinę šalies santvarką. Muziejų vadovybės paraginamos tos rūšies medžiaga, kaip pvz. reakcijos laikais slapta leistas laikraštis, atsi-saukimus, įvairias nuotraukas ir tt., taip pat ir tradicijas ir pada-vimus, susijusius su tomis kovomis, rinkti ir fiksuoti, muziejuose gi įrengti revoliucijos skyrelius. Be to muziejų vadovybės įpareigojamos tinkamai muziejuje pasidabinti TSRS ir LTSR socializmo kovo-tojų paveikslais.

Rimtam muziejininkui šitokia muziejinės medžiagos rin-kimo "instrukcija" buvo nei daugiau nei mažiau kaip tyčiojima-sis iš visame pasaulyje nusistovėjusių to darbo tradicijų ir apskritai muziejinės idėjos išniekinimas.

(Bus daugiau)

S L A P R O B L E M O S

NE ATSAKYTI KLAUSIMAI...

Esu klausiamas, kur gi pradingo iš Dirvos SLA problemos... Esą, argi jau nebeliko jokių problemų ši-tame reikale, ar jau viskas staiga paaiškėjo? Yra dar įtaringesnių: tiesiog klausi-a, girdi, kuriuo būdu jus taip gražiai nutildė?

Iš tikrųjų problemos, su-rištos su didžiausios lietuvių organizacijos reikalais neiš-nyko ir nepasibaigė. Kurios buvo paliestos, taip ir pasi-liko tik paliestos, kadangi jų niekas neišsprendė ir, be-rodė, nei nebandė spręsti. O yra dar visa jų eilė ir ne-palietų... Nutildyti Dirvos, kad ji tokių klausimų nemi-nėtų, niekas nenutildė ir nei nebandė. Pertrauka buvo pa-daryta dėl eilės kitų priežas-čių, tarp kita ko, ir patiems skaitytojams leidžiant nuo-tį dalykų kiek "atsikvėpti", o taip pat ir duodant progos kam nors pabandyti ir atsa-kyti į bent kai kuriuos iš-keltus klausimus.

Paskutinis klausimas, iš-keltas pereinų metų lapkri-čio 16 dieną, tai yra, prieš gerus tris mėnesius, buvo toks:

Kuo remdamasi SLA va-dovybė savo patvarkymais susiaurina naujų narių tei-ses balsavimuose, renkant vyriausią SLA vadovybę?

Kur yra toki SLA konsti-tucijos nuostatai ar jų pakei-timai, kuriais būtų uždraus-ta balsuoti tuose rinkimuose nariams, neišbuvusius susi-vienijime šesį mėnesių?

Ligi šiol iš niekur atsaky-mo į tą klausimą negirdėti. Esą, netrukus po šio klau-simo iškėlimo Clevelande ap-silankę SLA vyr. vadovybės nariai, vietos SLA veikėjų apie tai paklausti, pasakė, kad "yra ne taip, kaip Dir-voj rašo", bet kaip gi iš tik-rųjų yra, — nei tada, nei vėliau niekas nepasakė.

Maždaug tuo pačiu metu vieno SLA įstatų komisijos nario buvau klausas, ar bū-tų galima per Dirvą tą rei-kalą iš įstatų komisijos pu-sės paaiškinti. Buvo mielai ne tik sutikimas duotas, bet net įsakmiai prašyta — ne-delsdami tą padarykite, ta-čiau ir to siūlyto paaiškini-mo lig šiol nėra.

O atsakytą — vienaip ar kitaip — į tą klausimą tu-rėtų būti. Juo domisi dau-giau kaip dešimtis nušim-čių visų susivienijimo narių, kadangi tiek naujų narių su-sivienijimas pereiniais metais yra susilaukęs.

Tiesa, tiems, pernai įsto-jusiems nariams tas dalykas dabar nebe taip labai svar-bus, kadangi iki ateinančių rinkimų jie jau bus "seni" ir niekas jiems balso teisių nebeginčys. Bet, štai, skel-biamas naujas narių vajus. Jei jis turės pasisekimo — ko nuoširdžiausiai jam lin-kiu — tai šį metų pabaigo-ję, prasidėjus nominacijoms, susivienijime vėl bus keletas

ar keliolika šimtų naujų na-rių, kuriems vėl neduos bal-so, ir kurie tikrai norės ži-noti, ar tai daroma teisėtai, ar ne. Jei susivienijimas ne-nori iš to neaiškumo susi-laukti kliūtis naujų narių vajui, tai turi nedelsdamas tą klausimą išaiškinti. Jeigu toks naujų narių teisių apri-bojimas tikrai yra paremtas galiojančiais konstitucijos nuostatais, tai tas turi būti aiškiai nurodyta — kur ir kaip, — o jeigu tai yra tik "administracinis patvarky-mas", tai jis turėtų būti at-šauktas, kaip neteisėtas, ne-at-sižvelgiant, kokiais tiksli-n-gumo samprotavimais jis bū-tų buvęs remiamas. Nes ne-pamatuotas balso teisės atė-mimas apie dešimtadaliui na-rių, ir tai tokių, kurių dau-guma rinkimuose tikrai da-lyvautų (ne taip, kaip apie 70 nuošimčių senųjų narių, rinkimais visai nesidomin-čių) — yra ne mažos reikš-mės reikalas. Neatrodė, kad be rimto teisinio pamato tai daryti būtų leistina ir iš valstybinių įstatymų pusės.

* *

Dabar iškyla naujas klau-simas, kuris irgi reikalauja neatidėliojamo atsakymo, jei norima, kad naujų narių va-jus sektųsi.

Dabartinis SLA narių va-jus, pradėtas nuo šių metų vasario 16 dienos, pavadin-tas skambiu vardu — tautai stiprinti vajus! Atsišaukime sakoma: "Šio vajaus laiku įstodami į SLA ne tik turit progą palengvintomis sąly-gomis apdrausti savo gyvy-bę ir sveikatą, bet kartu įsi-traukiate į tautos gelbėjimo ir stiprinimo veiklą ir savo mokesčiais paremiate tą gy-vybinės svarbos veiklą".

Kuriuo būdu tai atsitiks? Vienintelis atsakymas į tą klausimą yra tame pačiame atsišaukime: "SLA Vajaus Komisija nutarė jungti su šiuo vajumi lietuvių tau-tinės sąmonės stiprinimą, Lietuvos nepriklausomybės atstatymą, remiant Jungti-nių Amerikos Valstybių pa-stangas žmonijai taiką užti-krinti, demokratinės lais-vės išlaikyti ir jas įgyven-dinti visame pasaulyje. Šių gyvybinės reikšmės tikslų at-siekimui, nutarta visų šia-me Vajuje prisirašiusių na-rių dalis mokesčio skirti tiems tikslams atsiekti."

Rusai tokiu atveju pasa-kytų — "prijatnoje s poliez-nym" (malonu ir naudinga), nes tuo pačiu smūgiu ir pa-pigintai apsidrausi ir Lietu-vai pagalbėsi. Bet ar iš tik-rųjų?

Jei norima kaip tik šituo patraukti daugiau narių į susivienijimą, tai šito paaiš-kinimo, man regis, neužten-ka. Štai kodėl:

1. Kokia dalis naujų narių mokesčio bus skiriama pa-minėtiems tikslams — pusė, trečdalis, penktadalis, dešim-tinė ar tik šimtinė, jei ne

tūkstantinė? Ir ar metų, ar pusmečio, ar tik vieno mė-nesio mokesčio dalis?

2. Ar SLA konstitucija ir apdraudos organizacijų rei-kales tvarkantieji įstatymai leidžia apdraudus mokesčius naudoti tokiems netiesiog-i-niams uždaviniais? Ligi šiol būdavo aiškinama (ir visai teisingai), kad SLA organi-zacija turtinga tai turtinga, bet tų savo turimų pinigų negali naudoti bet kam, o visų pirma turi žiūrėti, kad apdraudus fonde būtų pa-kankami rezervai pomirti-nėms bei ligos pašalpomis iš-ruokėti. Visokia kitokia veik-la, ypač paskutiniu metu, yra sumažinta iki minimu-mo — nėr pinigų, nes narių įnašų negalima naudoti ki-tur, kol nėra rezervų pertek-liaus. Ar tas pasikeitė?

3. Jeigu visdėlto teisiškai galima narių įnašų dalį pa-naudoti tiems kilniems ir labai rūpimiems reikalams, ir jeigu tam bus paskirta ne visai smulkutė įnašų da-lėlė, tai kaip praktiškai SLA vadovybė mano ... stiprinti autą? Atsišaukimas per ma-žai ir, pasakyčiau, net dvi-prasmiškai apie tą kalba. Čia nieko nekalbama apie politinių ar kultūrinių lietu-viškų institucijų ar jų veiklos rėmimą, o žadama jung-tis prie lietuvių tautinės są-monės stiprinimo bei Lietu-vos nepriklausomybės atsta-tymo "remiant JAV pastan-gas žmonijai taiką užtikrin-ti ir tt..."

Platu ir neapčiuopiama... Tenka prisibijoti, kad daž-nas kviečiamas šiais sumeti-mais stoti į SLA, pasakys, kad jis jau verčiau Lietuvos nepriklausomybės kovas pa-rems tiesiog į Tautos Fondą įmokėdamas tiek ar tiek, ne-gu tokiu ilgu aplinkiniu ke-liu ir dar nežinia kiek...

Šie klausimai turėtų su-silaukti išsamaus atsakymo, nes kitaip yra pavojus, kad atsišaukimas vajaus reikalu gali būti palaikytas tuščia-žodžiu, jei ne piktžod-žiu.

V. R.

L. KALBOS VADOVO prenumeratoriams

Dalis Lietuvių Kalbos Vadovo gerb. prenumeratorių, pilnai su-mokėjusių prenumeratos mokes-tį, dar negavo knygos. Pasku-tiniu metu ji nebuvo siuntinė-jama. Šiandien gavau Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Vokiet-i-jos Krašto Valdybos š.m. sausio 27 d. rašytą tuo reikalu paaiš-kinimą. Būtent: "Tuo tarpu dėl įvykusių susitrukdyimų dėl lei-dyklos kaltės negalėjome dides-nio kiekio knygų gauti. Šiomis dienomis tikimės galėsiu pakan-kamai knygų išsiųsti."

Kaip Tamstos žinote, LKV siuntinėja ne per mane, bet be-tarpiai prenumeratoriams. Aš tik primu užsakymus. Labai prašyčiau, dar truputį kantry-bės, kurios Tamstos ir taip daug parodėte, o knyga visus aplan-ks.

Su pagarba

Juozas Audėnas
General. Įgaliotinis

Clevelande ir apylinkėse

SESTADIENI

vasario 24 d., dr. Tamošaičio rezidencijoje, 26001 Lake Shore Blvd., įvyks iškilmingas Amer. Liet. Taut. Sąjungos Clevelando skyriaus susirinkimas. Lietuvos nepriklausomybės šventės proga. Programoje du atitinkami pranešimai ir meninė dalis.

METINIS TREMTINIŲ D-JŲ SUSIRINKIMAS

Lietuvių Tremtinių Draugijos Clevelande metinis susirinkimas dėl techninių kliūčių negalės įvykti vasario 11 d., dabar šaukiamas vasario 25 d. 11:30 v. lietuvių salėje.

Šiame susirinkime bus valdybos ataskaitinis pranešimas, piniginių apyskaitos tvirtinimas, naujos valdybos, revizijos komisijos ir garbės teismo rinkimai. Visiems nariams šiame susirinkime dalyvauti būtina. Maloniai kviečiame atvykti ir visus naujai atvykusius tremtinius.

Draugijos Valdyba

BALFO 68 SKYRIAUS NAUJA VALDYBA

1951 v. vasario 2 d. buvo sušauktas Balso 68-o skyriaus visuotinis narių susirinkimas. Skyriaus pirm. Al. Bany's atidarydamas susirinkimą nusišundė, kad dėl valdybos neveikimo per praėjusius metus nieko nenuveikta. Nariai susirinkimų nelanko. Pirmininkas pastatė klausimą: jei niekas nenori dirbti, tai gal reiktų skyrių likviduoti?

Neseniai atvykusių tremtinių vedamam ūkyje reikalingas VYRESNIO AMŽIAUS DARBININKAS galys savarankiškai atlikti žemės ūkio darbus. Kreiptis pas J. Mekešą, telefonu UT 1-8563, arba asmeniškai nuo 7:00 val. vak. 1447 East 63 St.

IŠTIKUS GAISRO NELAIMEI

Kada jūsų namai arba rąkandai tampa sunaikinti arba sugadinti ugnies, kreipkitės į P. J. KERSIS, dėl apkaivimo, ko visada reikalauja apdraudos kompanijos pirm, negu išmoka už nuostolius. P. J. KERSIS 609-12 Society for Saving Bld. Telef.: MAIN 1-1773. Rezidencija: PENINSULA 2521

JONAS G. POLTER

Lietuvis
Namų Maliavotojas
Popieriuotojas

Apkainavimas ar patarimas reikale jūsų namo pagražinimo suteikiama nemokamai.

495 East 123rd St.
Telef.: POTomac 1-6899

Mūsų specialybė
virtuvių, vonių, arkų ir
spalvotų langų
PERTAISYMAS

Taip pat popieriuojame arba
dažome kambarius

K. ŠTAUPAS

16908 Endora Rd. KE 1-8794

Susirinkimas pasisakė prieš skyriaus likvidavimą ir nutarė veikimą pagyventi.

Išrinkta nauja valdyba: pirmininkas — A. Bany's, sekret. — Juozas Leimonas, išdėstė — Juozas Gily's, išdėstė — Kazys Gaižutis.

Po susirinkimo užsirašė 8 nauji nariai.

LIET. KULT. DARZELIO

metinis susirinkimas įvyks vasario mėn. 28 d. Lietuvių salėje 8:00 val. vak.

LILJA STENGELE

deklamuos clevelandiečiams

Šios savaitės gale Clevelande aplankys reta viešnia — garsioji latvių aktorė Lilija Stengele, daugelį metų vaidinusi ne vien vieno visose latvių scenose, bet ir Rygos rusų dramos teatre, kurio buvo pažįstamas ir Lietuvoje. Tremtyje ji su deklamacijos vakarais lankėsi daugelyje stovyklų, nuo pat Alpių iki Šiaurės jūros, visur lydimą didelio pasisekimo. Dabar ir clevelandiečiams pasitaiko proga pasigėrėti jos puikiu deklamavimu.

L. Stengelės lyrikos vakaras įvyks šį seštadienį, vasario 24 dieną, 7:30 val. vak., čekų "Sokol" klubo salėje (daržo namuose, įėjimas per vartus), 4314 Clark Ave. Programoje latvių poetų kūriniai latvių ir anglų kalbomis, todėl svečiai kviečiami atsivesti ir draugų amerikiečių.

METROPOLITAN OPERA

lankysis balandžio 16 — 21 Programoje Verdi Don Carlos — bal. 16, Traviata — bal. 17. Strausso Šikšnosparnis — bal. 18, Sevilijos kirpėjas — bal. 20. Trubadūras — bal. 20 dieną Wagnerio Tristanas ir Izolda — bal. 20 vakare, Cavalleria Rusticana ir Pajacai bal. 21 dieną. Mozarto Don Giovanni — bal. 21 vakare.

GELIŲ PARODA

šįmet esanti dar daugiau lankoma kaip pernai, kada ją aplankė 210,022 žmonės. Ji truks dar iki kovo 4 dienos didžiojo Public Auditorium salėje.

RKO Keith's 105th

Vasario 21 — 27 "Hall of Montezuma" su Richard Widmark ir Jack Palance.

Tarp daugelio kitų uždavinių, Amerikos Raudonasis Kryžius atlieka didelį darbą parūpindamas kraujo atsargas kraujo perliejimams tokiems ligoniams, kurių be pašalinio kraujo talkos nebūtų galima išgelbėti. Kas mėnuo rajoniniai kraujo rinkimų punktai surenka apie .90,000 stiklinių kraujo. Apskaičiuojama, kad kariuomenės ir civilinių gyventojų reikalams per metus reikia apie 3 milijonus ir 700 tūk.

PRIMO CARNERA ARENOJE

J. Gansono rengiamos imtynės vasario 27 dieną Arenoj su- itiks italų čempionas Primo Carnera su argentiniečiu Rocca. Toliau programoje Don Eagle prieš Longsoną, Gene (Mr. America) Stanlee prieš Jim Henry, Gloria Barattini prieš Nell Stewart, Fr. Talaber prieš Lord Carleton. Imtynių pradžia 8:15 vak.

REIKALINGI SKARDININKAI MECHANIKAI

Geras valandinis atlyginimas Kreiptis pas Mr. F. Greuling. 1962 E. 57 St. Clans Mfg. Co.

Decker, netoli nuo Addison
DVIEMS PIRKEJAMS

2 atskiri namai ant vieno sklypo kiekvienas po 7—5 kambarius

Abu už \$12,500

Ray Nausner, 11809 St. Clair Av.
UT 1-3919 LI 1-9216

KAMBARYS NEMOKAMAI
vyresio amžiaus moteriai
Kreiptis 1396 East 53, pas
Muraškiene

su mano nauja ELEKTRINE VIRTUVE!

Jums irgi patiks tas lengvas ir patogus virimas modernia elektrine virtuve. Net ir pradedančioms visiškai lengva išmokti trumpu laiku būti gera virėja. Tai yra patogu, kad nelieka jokių priežasčių nesisėkimams.

Tiksliai elektrinams laiko ir temperatūros kontroliuotojams padant, jūsų mėgiamiausi receptai užtiktaip patogiu, kad nelieka jokių priežasčių virimo nesisėkimams.

Tuoju apžiūrėkit artimiausioj krautuvėj naują elektrinės virtuvės modelį. Atminkit — modernios elektrinės virtuvės vartojimas per dieną kaštuoja tik apie 7 centus.

The Illuminating Company
ALWAYS AT YOUR SERVICE
IN THE BEST LOCATION IN THE NATION

"TEN O'CLOCK TUNES" MEGIAMIAUSI KURINIAI
GARSAUSIOS 2VAIGŽDĖS
Perduodama penkias dienas per savaitę — nuo pirmadienio iki penktadienio
Rytais 10-tą — WICA ir WGAR • Vakara 10-tą — WHK

TAI TIKRAI IMANOMA!
Swingus pianu skambinsit po 20 pamokų
NETIKĖSIT, KOL NEPABANDYSIT

Dėl bandomųjų pamokų skambinkit MAIN 1-6424
Jokių mokesčių, jokių įsipareigojimų • Jūs tam niekad ne perseni
SCHULTE MUSIC STUDIO
301 Euclid Arcade MAIN 1-6424

K AUNAS

Batų taisymo
dirbtuvė

1463 Addison Rd.
(prie Wade Park)

Savininkas

Kazys Ivanauskas

lietuvis — naujakuris

Why
Pay More?
CLEVELAND TRUST
PERSONAL LOANS
ARE LOW-COST
EASY TO ARRANGE

BANK OF OHIO TAUPOMOJI SĄSKAITA

užtikrina sutaupytiems pinigams saugumą

Tūkstančių vyrų ir moterų perimas kiaušinis yra taupomoji sąskaita "Bank of Ohio". Ji duoda saugumą ir greitą galimybę turėti po ranka gryno pinigų, kas kiekvienam taip svarbu. Pradėk jau dabar su bet kokia suma. Gėrėkis malonumu, kurį teikia taupomos sąskaitos augimas.

SANTAUPOS APDRAUSTOS IKI \$10,000

FEDERAL DEPOSIT INSURANCE CORP. NARYS

— THE — BANK OF OHIO

921 Huron Road ir Skyriai

Jūsų piniginės draugas
yra **MONCRIEF**

SILDYMO IR ORO VESINIMO SISTEMA

GASAS
ALIEJUS
ANGLIS

THE HENRY FURNACE CO., Medina, Ohio

Cleveland, Ohio PAVASARIS ARTINASI!

Neilgai trukus prasidės naujų sumanymų vykdymo darbai. Daug ką galima atlikti Lietuvių banke!

Čia santaupos (depozitai) yra apsaugotos JAV valdžios per Federal Insurance Corporation, kiekviena atskira taupymo sąskaita iki

\$ 10,000

Statydami ar pirkdami namus, čia gaunate paskolą iš rankų, tuose reikaluose turinčių daugelio metų patyrimą. Rengdami kelionę čia galite gauti kelionių čekių (Travelers checks). Per šį banką galite persigsti pinigus, galite užsimokėti telefono, elektros, gaso sąskaitas ir kt. Visokiais reikalais kreipkitės į šią bankinę įstaigą, o rasite tikrai gerą patarnavimą.

Čia ir šeštadieniais (subatomis) atidaryta iki 1 val. p. p.

THE SUPERIOR SAVINGS AND LOAN ASS'N.

1712 Superior Ave.

HE 1-2498

P J KERSIS

609-12 Society for Savings Bldg.—Cleveland, Ohio
OFISO TELEF.: MAIN 1-1773. REZIDENCIA: PENINSULA 2521
Norėdami pigiai pirkti namus mieste arba priemiestiuose, kreipkitės į mane, gausia pigia kaina. Taipgi gausit patarnavimą įvairuose apdraudos-insurance reikaluose.
Sutaisau paskolas oimc morgečio. Patarnavimas ir išpildymas garantuojama. Kreipkitės į mane telefonu arba asmeniškai.

Pilnai padengta apdrauda UTah 1-4515
WM. DEBBS PAINTING CO.
WM. DEBESIS
Namų Pagražinimas iš Vidaus ir iš Lauko
7526 Star Avenue Cleveland 3, Ohio

I J. SAMAS JEWELER

Persikėlė į naują didesnę ir gražesnę krautuvę

7007 Superior Ave. Greta Ezella Theatre

Dabar jau turime didesnę rinkinį Deimantų, Ziedų, Laikrodėlių ir visokių graždaikčių, už nupigintą kainą.

Wilkelis Funeral Home

Valdžios pripažinta laidotuvių direktorė
Aldona Wilkelis - Wirby

Pilnas laidotuvių patarnavimas

—HAMMOND VARGONAI PER SERMENIS—

6202 SUPERIOR AVE.

HEnderson 1-9292

JAKUBS & SON FUNERAL HOME

Vėsinamas oras Jūsų patogumui

Della E. Jakubs & William J. Jakubs

Licensijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai

25 metai simpatingo ir rimto patarnavimo

6621 Edna Avenue

ENdicott 1-1763

1951 Cleveland HOME AND FLOWER Show

"Gražiausia šiais metais paroda"

Septynios didžiulės parodos salės suskirstytos į septynis skyrius. • Pagrindinėje arenoje gėlių rojus... rungtyniškai darželiai ir spalvingi išdėslai. • Treji nauji išradimo namai sodybos. Atleiskite anksčiau ir došni. Atidarymo diena šėst., vas. 24, 1 p.p. iki 11 vak. Po to kasdien iki uždarymo dienos 11 ryto iki 11 vak. Uždarymo diena, sekm., kovo 4, 11 ryto iki 6 vak. (isk. feder. mok.) pas gėlininkus, klu- buose ir Burrows įst.

BILIETAI 75¢
KASOJE

**FEBRUARY 24TH
thru MARCH 4TH**
PUBLIC AUDITORIUM

SUOPIS FURNITURE

6921 Wade Park

EX 1-0911

Visokių rūšių baldai ir elektriniai bei kitoki reikmenys virtuvei ir kiekvienam Jūsų buto kambariui

ZEMOS KAINOS — MALONUS PATARNAVIMAS

Patogi vieta apsipirkti lietuviams naujakuriams lietuviškoje krautuvėje

Redakcijos ir administracijos adresas — DIRVA, 6820 Superior Avenue, Cleveland 3, Ohio. — Telefonas: ENdicott 1-4486.
Redaktorius Vincas RASTENIS (buto telefonas: UTAh 1-6747) Redaktorius Bala GAIDŽIUNAS (buto telefonas: GARfield 1-7406).

ESTIJA PRISIMENANT

VASARIO 24 dieną daugelis lietuvių, ypač Lietuvių — Estų Vieniųbės Draugijos nariai, minės Estijos nepriklausomybės sukaktį. Ir aš norėčiau paminėti savo pažintį su estais dar pirmojo pasaulinio karo laikais — 1916 metais.

Man tada teko tarnauti rusų karo laivynė, gydytojo pareigose. Šarvuotyje, kuris operavo Rygos įlankoje, gindamas ją nuo vokiečių laivyno įsiveržimo.

Protarpiais tekdavo iškelti į Saaremaa (Ezelio) salos krantus ir ten stebėti tos salos gyventojus — estus, jų sodybas, ūkininkavimą, žvejybą, pramogas, klausyti jų dainų ir tt.

Tai buvo žmonės, dažniausia, augsto ūgio, gražaus kūno sudėjimo, švariai apsirengę, gražiai gyvenę dailiuose nameliuose. Bet arčiau susidurti su jų gyvenimu turėjau tik vieną progą, apie kurią ir norėčiau čia prisiminti.

Mano laivo vadas, kažkieko paprašytas, pasiuntė mane į krantą teismo skrodimo padaryti. Gavęs įsakymą, nuvykau, kur reikėjo, ir buvau sutiktas rusų žandarų karininko. Nuvykome kartu į vieną estų namelį, kur prieškambarėje, asloje, radome gulintį lavoną, perskeltu kiaušu, ir čia pat pa-

mestą, smegenimis ir krauju aptašytą kirvį. Kambariuose buvo matomi plėšimo pėdsakai. Mirties priežastis atrodė visai aiški ir mudu su žandaru — tardytoju pasitenkinom nužudytojo išvaizdos aprašymu, nerasdami reikalo tyrinėti jo vidaus organus.

Apleisdami sodybą, ilgokai pasikalbėjome. Pasirodė, kad jis šioje saloje tarnauja jau daug metų. Kriminalinio pobūdžio bylų su vietiniais gyventojais neturėjęs, apie žmogžudystes estų tarpe negirdėjęs. Vagysčių irgi beveik nepasitaiko. Namų durys nerakinamos. Savininkams išėjus, trobesiai nesaugomi. Vienintelė piktadarybė, ir tai labai retai tepasitaikanti, — žvejų tinklų vogimas. Vietiniai papročiai, sugautas toks vagis netrukiamas teisman, o baudžiamas vietoje, nukertant ranką. Jei nuo kraujopūdžio nežūsta, tai pasilieka kaip gyvas įspėjimas kitiems, ir jo daugiau niekas neličia, nes laikomas pakankamai nubaustu.

— O šį nužudymą greičiausiai yra įvykdęs koks nors "malacius" iš jūsų laivo, — pareiškė rusas, žandarų karininkas, — nes panašiais žygiais šiame krašte pasizymi tik mūsiškiai...

Labai daug laiko praėjo nuo to mano apsilankymo Saaremaa saloje ir pasikalbėjimo su rusų žandaru apie salos gyventojų dorumą. Liko visam gyvenimui neišdildomas įspūdis...

Kaip tada, taip ir šiantokia dvasiškai ir fiziškai dien man yra aišku, kad stipri tauta, semianti savo jėgas iš Kalevalos šaltinių, ištvermingai kovos dėl savo tėvynės.

Tos tautos nepriklausomybės šventės dieną lenkiamie galvas prieš žuvusius ir žustančius dėl jos laisvės, prieš kenčiančius vargą įvairiose pasaulio šalyse.

Gimęs 1919 m. Paryžiaus konferencijoje Pabaltijo vienybės šūkis, 1934 metais Ginevoje tapo įkūnytas Estijos, Latvijos ir Lietuvos nutarimuose derinti savo žygius ir savitarpįje tiesti diplomatinę bei politinę paramą.

Mes pasitikime estais ir norime su jais bei savo kraujo broliais latviais gyventi drauge laisvose tėvynėse.

E l a g u E e s t i !

V. Nagius - Nagevičius

Lietuvių - Estų Vieniųbės Draugijos narys.

Nepaprastas Vasario 16 minėjimas Clevelande

Nors Clevelande šįmet Vasario 16-tą minėti iš anksto buvo rengiamasi vieningai ir visa organizacija susirinkusių lietuvių vienuomenė taip ir padarė, visdėlio prieš vasario 16 paaiškėjo, kad beveik tuo pačiu metu, vieną ar porą valandų vėliau rengiamas tos šventės minėjimas ir š. Jurgio parapijoje. Minėjimo programa čia atliko tos mokyklos rėmėniai ir dalyvauja kviečiami buvo ypač mokinių tėvai. Minėjimą organizavo buvusi vietos ALT skyriaus pirmininkė Glugodienė ir Urbonas, prieš kiek laiko pagarsėjęs užpuolimu prieš mok. St. Barzduką. Jis pradėjo buvo iš programos vedėjas.

Kalbėjo kun. V. Vilkutaitis — apie vyskupus Valančių ir Baranaušką, liedamas juos daugiau iš tikybinės pusės. Toliau kalbėjo kun. Rakauskas iš Pittsburgo italų parapijos, kuris įrodinėjo, kad Amerikoje reikalinga tik anglų kalba ir lietuvių kalbos mokyti nereikia, o svarbiausia — ragino pasmerkti Lietuvių žinių redaktorių S. Gabaliauską, kuris skandalingai įsiskėjęs savo atviru laišku kun. V. Vilkutaičiui. Kun. Rakauskas tvirtino, kad Pittsburghe buvo susirinkę kunigai, lietuvių Kunigų Vieniųbės nariai, ir visi vienbalsiai priėmė rezoliuciją, reikalaujančią Gabaliauską pasmerkti ir nušalinti nuo katalikiško laikraščio redagavimo. (Mūsų žiniomis, iš se-

tynių ten susirinkusių kunigų, keturi buvę prieš tokią rezoliuciją, vienas susilaikęs ir tik du tebuvo už ją...)

Adv. Česnulis irgi dėstė dvi temas. Viena — kad tie "dypukai" tai yra baisūs šlamštai ir jie gadina visus reikalus. Antra — kad lietuvių kalba yra neįsivystytas, netobulas mišinys, kad tokio dalyko, kaip lieuvių kalbą, gali sakyti, kaip ir nėra, tai nėra reikalo jos ir mokytis...

Buvo grupė, kuri tiems pareiškimams smarkiai pjojo, o kiti (iš viso apie 250 — 300 žm.) klausė viso to su klausukų veidais. Po tų kalbų pareikala-

vo balso ten buvęs teisingas Stravinskis, tačiau iš karto jam nenorėta balso duoti. Vėliau, griežtai reikalaujant, leista jam kalbėti, bet salėje pasidarė neramumas, pasigirdo balsai, kad gali kilti muštynės, sujaudintų Stravinskio protesto žodžių beveik nebuvo galima girdėti daugelis pakilo pasišalinti iš tos neaiškos padėties, ir tada kun. Vilkutaitis atsistojo prie piano ir pradėjo skambinti... Lietuvos Himną. Tuo tas nepaprastas minėjimas ir pasibaigė. Beje, parinkta ir auksų, bene apie 90 dolerių. Kuriam tikslui tos auksos, susirinkusiems nebuvo visai aišku.

PERSITVARKO RADIO VALANDĖLĖ

Vasario 20 d. Clevelando lietuvių radio valandės vedėjas J. P. Nasvytis sukvietė visuomenės atstovus pasitarti dėl tolimosio radio valandėlės likimo. Pasitarime buvo iškelta, kad ši, Clevelande veikianti lietuvių radio valandėlė iš eilės esanti ketvirtoji. Pirmosios trys neišsilaikiusios ilgiau kaip po pusmetį. Ši veikianti jau pusantų metų. Bet ir jos veikimas sunkėja. Jei nebus iš visuomenės žymesnės paramos, teks užsidaryti. Ligi šiol daugiausiai lietuvių radio valandėlę rėmė lietuvių bankas ir I. Samas.

Pasitarime, patiems radio valandės vedėjams pasiūlius, nutarta: radio valandėlę suvisuomeninti (sudaryti tam tikrą klubą ar sekciją prie Kultūros Fondo), išrinkti laikinę radio valandėlės valdybą ir artimiausiu laiku suaukti susirinkimą, kuriame laikinoji valdyba patiektų tolimosio radio valandėlės organizacinio susitvarkymo ir veikimo planą.

Pasitarimą buvo nutarta laikyti steigiamuoju susirinkimu. Į laikinę radio valandėlės valdybą išrinkti: J. P. Nasvytis, K. Šukys ir B. Auginas.

SU MOTULĖS KRAIČIU IR NAMIE IR SVETUR

Vincės Jonuškaitės operos ir lietuviškos dainos 25 metų sukakties proga

SALOMĖJA NARKĖLIONAITĖ

Žmogus ugningai myli žemę, kurioje kiekvieną dieną audžia sudėtingą žingsnių, gestų ir žodžių audinį, beveik visuomet dingstantį pamiršimo rūke. Tačiau žmogus nepamirš lengvai, kai kurių asmenų, kuriuos jam teko savo gyvenime sutikti, ir svarbiausia, nepamirš tų asmenų, kurios savo meniškojo entuziazmu ir grožio pamėgimu nekartą privertė pamiršti sunkią kasdienybę.

Man Vincė Jonuškaitė yra viena tų drąsių ugnies nešėjų, kuri, kaip tos nekaltos mergelės, kurias mini Evangelija neleidžia niekuomet užgesti savo sielos šventai ugnelei, kurią dievybė uždegė.

Šiais žodžiais italų rašytojas Giuseppe Salvatore atsiliepia apie Vincę Jonuškaitę, aprašinėdamas savo įspūdžius, kuriuos jis patyrė per pirmąjį jos lietuviškosios dainos koncertą, įvykusį Romoje prieš 25 metus.

Ir šiemet, po tų 25 metų, kai Vincė Jonuškaitė sukanka ir 25 metai nuo jos debiuto operoje ir tiek pat laiko, kai ji namie ir svetur garsina lietuviškąją dainą, su pasigėrėjimu galime tuos žodžius prisiminti ir pripažinti, kad jie puikiai atitinka tikrąybę.

Jei mums šiuo metu būtų buvę lemta būti savame laisvame krašte, tai ši Vincės Jonuškaitės dviguba sukaktis būtų buvusi paminėta gal atskiru operos spektakliu ar jos dainų koncertu. Deja, šiandien sukakties vainikė kokiam nors minėjimui neturi nei laiko nei sąlygų.

Ji grįžta namo gana pavargusi po aštuonių valandų dienos darbo iš siuvyklos, kai sutartą dieną ją aplankau ir tos sukakties proga noriu pasikalbėti. Ji vikriai sukasi virtuvėje, kartu su savo dukra Giedre ir sūnumi Saulium ruošdama vakarienę, kurią, be jų pačių, dar valgau aš ir jos vyro Leskačio dukrelė Danutė.

Kalbamės apie jos sukaktis. Ir jaučiu, kad visdėlio tai ne jos vienos sukaktis. Tai liečia ir mus visus. Ir tuos, kurie jos dainavimo klausėsi operoje, ir tuos, kurių dainas ji garsino toli už Lietuvos ribų, savuosiuose ir svetimuose miestuose. Ir man rodo, kad tai visdėlio nėra mudvių eilinis pasikalbėjimas, nors kalbamės be formalų klausimų, kokius reporteriai įpratę davinėti suktakutinininkams tokių didelių ir žymių suktakutinininkų. Ir taip perbėgama visą jos dainos darbo kelią nuo kūdikystės iki šių dienų.

— Kada aš pradėjau dainuoti? — lyg ir susimasto Vincė Jonuškaitė. Jos kaktose jau sirodo raukšlė ir ji, ranka brūkštelėjusi jau pradedančius žilti plaukus, lyg sau kalba:

— Turbūt nuo savo vaikystės. Čia ji vėl susimasto prisiminusi savo motiną, kuri buvo pirmoji jos dainų įkvėpėja ir skatintoja. Vincė Jonuškaitė dažnai kartodavo savo kolegomis, kurie jai kartais lyg ir prikišdavo, kad ji bū reikalo tiek daug dėmesio skirianti lietuvių liaudies dainoms: "Lietuviškas dainas gali dainuoti tik tas, kas jas įgėrė su motinos pienu".

Kai susisodindavo savo tris dukteris Jonuškiene vakarais ar bulvių skusti, tai dainos nešibagdavo. "Ne dėl to dainuotų, kad žmonės girdėtų, turiu smūtnų širdį, kad nustot skaudėti" — bylojo vienos dainos žodžiai, o kiti vėl gūdavo: "Tegul tie dainuoja, kurie raskaziuose, aš padainuosiu būdama varguose". Jonuškiene žinojo begales dainų. Kai sykį, jau Vincė baigė dainavimo mokslus ir pa-

garsėjus kaip dainininkei, Jonuškiene buvo pakviesta įdainuoti dainų tautosakininkams, tai tenai tiek dainavo, kiek tik mokėjo, o sugrįžus dar galėjosi tardama:

— Kad tave kur, dar šita va pamiršau įdainuoti.

Dainos kelias

Iš motinos pieno, kaip ji pati sako, įgėrusi dainos meilę, ji

lėjęs jai atneša didžiulį pasiekimą.

"Italai arba nušvilpia amžiams arba pamilsta" — sako Vincė ir ji pasakoja, kaip nekantriai širdimi laukė rytojaus spaudos atsiliepimų. Jie buvo puikūs. Po jų ji vaikščiojo nelyginant apsvaigusi, o profesorius dar nebuvo patenkintas, nes jam kai kas nepatiko. Rezultate dainininkė gavo pasiūly-

visą savo gyvenimą skiria dainai. Pradėjusi savo motinos "kvartete" namuose išėjusi iš jų ir eidama mokslus, ji dainuoja visuose choruose ir vaidina visuose dramos rateliuose. Ir taip: Panevėžyje dainuoja Paulausko vedamame gimnazijos chore, Voroneže — Nacevičiaus, Andziulaičio, toliau J. Taltat - Kelpšos, Vaiciūno ir kt. choruose. Pirmajame vaidinime dalyvauja Subaciūje, klotime vaidinant "Genovaitę".

1917 m. rudenį kartu su klases drauge įstoja į Voronežo Muzikos Mokyklą mokyti dainuoti, bet netrukus, baigusi gimnaziją, grįžta Lietuvon, kur tuo metu, J. Naujalo ir J. Taltat-Kelpšos patariama, stoja į Kaune organizuojamą muzikos mokyklą, o vėliau ryžtasi vykti Berlynan mokyti dainuoti.

J. Taltat - Kelpša' tada, kaip nujausdamas, sakė: "Nutraukis kakčę proga. Ir taip perbėgama visą jos dainos darbo kelią nuo kūdikystės iki šių dienų."

Ateitininkų Susiėlp. Fondo. M. Yeo, Juozo ir Jono Valokaičių (ypač) lėšomis ji studijuoją dainavimą Berlyno Konservatorijoje, kur tuo metu dėstė žymūs vokiečių menininkai, kaip pvz. F. Schmidt, garsusis kompozitorius Fr. Schreker ir kt.

Berlyne tuo metu buvo pats muzikos centras. Čia virė gyvas muzikinis gyvenimas, jame dalyvaujant garsiems tų laikų muzikos atstovams: Batistini, Schezak, Nikisch, Lili Lehman, Ivoguen ir kt. Bet V. Jonuškaitė traukė ir italų mokyklą, apie kurią ji jau buvo daug prisiklausiusi. Kaip ir daugelis tos konservatorijos mokinių, ji pradėjo privačiai mokytis pas italą mokytoją, tuo metu ten turėjusį didelį vardą, Oreste Marini (jis vėliau dėstė Lietuvos Konservatorijoje).

Netrukus ji gauna progos ir pati atsidurti Italijoje, Romoje. Mokosi prof. Feiringo, mylimiausiojo garsaus baritono Codogni mokinio, mokykloje. Šiam aš padainuosiu būdama varguose", Jonuškiene žinojo begales dainų. Kai sykį, jau Vincė baigė dainavimo mokslus ir pa-

badūrė" ir "Carmen". Paryžiaus Grand opereje ir Opera Comique dainavo Carmen, Verterį ir Samsoną, Pragoje — Carmen ir t. t.

25 metai lietuvių dainos bare

— Visuomet mylėjau savo dainą, bet kai pirmą kartą išgirdau Kiprą Petrauską dainuojant (1920 m.) "Tyliai, tyliai", man aišku pasidarė, kad galime su džiaugsmu ir pasididžiavimu dainuoti jas svetimiesiems, nes man rodos, kad lygiaus pasaulio je nieko nėra, — sako ji, prisimindama pradžią.

Jei lenkiamie galvas ir bučiuojame rankas toms mūsų kaimo motulėms kurios karta iš kartos perdavė mūsų liaudies dainas, tai su lygia pagarba prisimename ir tuos dainininkus, kurie, panaudodami savo talentą, nesigailėjo nei darbo nei pastangų tas dainas palaikyti gyvas ne tik mūsų pačių tarpe, bet jas vežti į užsienius ir ten kitataučius supažindinti su mūsų tautos kultūriū lobiu.

Šioje srityje Vincė Jonuškaitė yra pati pirmoji pradininkė ir, nors ją pasekė ir kiti mūsų žymūs operos dainininkai, bet ligi šiolie toji srity ji dar neturi sau lygių. Svetimiesiems užsienioje ji dainavo lietuviškas dainas, demonstravo lietuvišką drabužį, ruošė lietuvių tautodailės parodėles. Namuose, Lietuvoje, ji koncertuose patiekdavo, sakyčiau, iš dulkų išskeldavo, senas mūsų liaudies melodijas, jas retai kaimo senelių peprisimename.

Nebebuvo miestelio, pradedant jos gimtuoju Subaciūmi, kuris nebūtų jos dainų girdėjęs. Bet jos lietuviškosios dainos skambėjo ir didingose Romos Filharmonijoj, Skandinavijos miestuose: Stockholme, Goeteborge, Kopenhagoje; Paryžiu, Buenos Airese, Prahoje, Berlyne, Vienoje ir kt.

Dar neišdainavau visų dainų

Bolševikinio antplūdžio iš savo tėvynės, o tuo pačiu ir iš operos ištumta, ji dabar, kaip ir daugelis jos bendrų darbo kolegų, nėra tremties našta. Jei kurios nors profesijos žmonėms esti sunku šioje šalyje prisitaikyti, tai menininkams sunkiausia. Jau daugel kartų ją girdėjome mums dainuojančią New Yorke. Bet čia žmogus daina negali būti sotas. Reikia dirbti kitą darbą, kad pelyntum pragyvenimą, o dainavimas palieka tik kaip malonus laisvalaikio praleidimas savo tautiečių tarpe.

Vincė Jonuškaitė šitai puikiai supranta. Su savo daina ji tuo jau atvykusi norėjo pasirodyti New Yorke, bet susigrus negalėjo dainuoti, ir koncertas neįvyko, dėl ko susidarė nuostolių, kuriuos dabar ji, dirbdama fabrikoje, pamažu išmoka.

— Bet aš dar neišdainavau viso soprano balso, — sako ji. — Mano svajonė — dar pakeliauti po lietuviškas kolonijas su lietuviška liaudies daina, kartu suruošiant ir lietuviškos tautodailės parodėles.

Čia pasidairau po kambarį ir pasijuntu, nelyginant lietuvių tautodailės muziejų. Vincė Jonuškaitė, pamėgusi ne tik lietuviškas dainas, bet ir tautodailę.

DIRVA, Lithuanian Weekly, published by Ohio Lithuanian Publishing Company, 6820 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio. Phone: ENdicott 1-4486. Issued in Cleveland every Thursday. Editor Vincas RASTENIS. Assistant Editor Bala GAIDŽIUNAS. Entered at Second-Class matter December 6th, 1915, at the Cleveland Postoffice under the act of March 3, 1879. Subscription per year in advance: in the United States — \$4.00, in Canada — \$4.50 (5.00 Canadian dollars), elsewhere — \$5.50. DIRVA is a Lithuanian weekly newspaper published in Cleveland, Ohio. Lithuanian language. Published every Thursday. Subscription per year in advance: in the United States — \$4.00, in Canada — \$4.50, elsewhere — \$5.50. (5.00 Canadian dollars). Single copy — 10 cents. Advertising rates on application.